

Hur kan vi minska och motverka segregation?

En redogörelse för Göteborgsregionens
arbete inom ramen för utlysning av
statsbidrag enligt Förordning 2018:118

Hur kan vi minska och motverka segregation?

Göteborgsregionen (GR) består av 13 kommuner som har valt att jobba tillsammans. Vi driver utvecklingsprojekt, har myndighetsuppdrag, forskar, ordnar utbildningar och är storstadsregionens röst i Västsverige, bland mycket annat. I våra nätverk träffas politiker och tjänstepersoner för att utbyta erfarenheter, bolla idéer och besluta om gemensamma satsningar. Allt för att regionens en miljon invånare ska få ett så bra liv som möjligt.

Göteborgsregionen 2018
FoU i Väst
www.goteborgsregionen.se/valfard

I GR:s arbetsgrupp för Delmos har följande personer ingått: Gunilla Bergström, Hanna Cinthio, Zeinab El-saneh, Ulrica Furby, Ann-Sofie Gillner och Linda Karlsson.

Innehåll

Inledning.....	4
Om begreppet segregation.....	5
Hur ser det ut i Göteborgsregionen?.....	7
Vad säger statistiken?.....	8
Pågående arbete i kommunerna	10
Kan ett delregionalt samarbete förbättra förutsättningarna för att minska och motverka segregationen i Göteborgsregionen?.....	12
Vad behöver kommunerna?.....	12
Hur kan GR bidra?.....	14
Hur går vi vidare?	15
Källor	18
Bilaga 1. Sammanställning statistik.....	19
Bostad och samhällsservice	19
Etablering på arbetsmarknaden	20
Skola.....	23
Ekonomisk utsatthet.....	26
Segregation	31
Brottslighet	35
Demokrati och civilsamhälle	37
Bilaga 2 GR:s verksamhet	43
Reguljär och återkommande verksamhet	43
Nätverk och arbetsgrupper	44
Verksamhet i samverkan	45
Projekt	45
Publikationer från 2016 och framåt och som knyter an till segregationsfrågor	47

Inledning

Våren 2018 delade Delegationen mot segregation (Delmos) ut medel för att stödja projekt med syfte att bidra till en *sektorsövergripande samordning* av arbetet med att minska och motverka segregation på lokal och regional nivå. I ett första steg erbjöds kommuner och landsting att söka stöd för att genomföra en sektorsövergripande kartläggning och nulägesanalys, för att i nästa steg formulera en plan för det fortsatta arbetet. Göteborgsregionens kommunalförbund (GR)¹ sökte och beviljades medel. Det övergripande syftet med GR:s arbete var att undersöka om och på vilket sätt ett delregionalt samarbete kan bidra till förbättrade förutsättningar för att minska och motverka segregationen i Göteborgsregionens 13 kommuner.²

Arbetet genomfördes hösten 2018. En arbetsgrupp bestående av fyra medarbetare från GR samt två externt rekryterade personer ansvarade för genomförandet. I praktiken innebar det att ett kunskapsunderlag baserat på såväl kvantitativ som kvalitativ data sammanställdes. Underlaget diskuterades sedan med en grupp inbjudna kommunföreträdare. Det framtagna underlaget och resultatet från diskussionerna analyserades av arbetsgruppen och analysen utmynnade i ett antal förslag om det fortsatta arbetet. Arbetet avrapporterades till Delmos 2019-01-30 enligt de instruktioner som angavs av myndigheten. Formen för avrapporteringen är emellertid inte anpassad för en publik rapport och för att resultatet ska nå en bredare publik presenteras här en sammanfattning i ett mer tillgängligt format.

Vad som kan vara viktigt att ha med sig i läsningen av rapporten är att förutsättningarna för arbetet kom att ändras efter hand. Inledningsvis var tanken att det inför 2019 skulle finnas ytterligare medel att söka för genomförandet av den plan som tagits fram inom ramen för 2018 års statsbidrag. Så blev inte fallet. Den 20 december 2018 fattade riksdagen beslut om att anslaget till Delmos skulle halveras och användas till att avveckla verksamheten under 2019. Om de förslag som GR:s arbete genererat ska kunna genomföras krävs annan finansiering.

Rapporten inleds med en diskussion om begreppet segregation. Därefter följer en redogörelse för det arbete som genomförts. Sist finns två bilagor där den första utgör en sammanställning av offentlig statistik. I den andra presenteras ett urval av GR:s verksamheter.

---

¹ Göteborgsregionen (GR) är en samarbetsorganisation för 13 kommuner i Västsverige. Tillsammans har dessa kommuner cirka en miljon invånare. GR:s uppgift är att verka för samarbete över kommungränserna och vara ett forum för idé- och erfarenhetsutbyte inom regionen. Verksamheten ska vara till nytta, samtidigt som den ska stärka regionen nationellt och internationellt. GR är sedan 2001 också ett av fyra kommunalförbund i Västra Götalands län.

² De kommuner som ingår i Göteborgsregionen är Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn, Öckerö.

Om begreppet segregation

Segregation handlar om en rumslig uppdelning av människor utifrån en bestämd kategorisering. Det kan handla om en uppdelning utifrån socioekonomisk status (exempelvis inkomst, utbildningsnivå, yrke), demografi (exempelvis ålder och kön) eller etnicitet (exempelvis kultur, folkgrupp, religion). Segregationen innebär att människor med olika demografiska, socioekonomiska och etniska tillhörigheter tenderar att leva och verka åtskilda. Mer konkret innebär det en koncentration av människor med liknande bakgrund på arbetsmarknaden, i bostadsområden och i skolor.

Den svenska arbetsmarknaden är exempelvis påtagligt könssegregerad både vertikalt och horisontellt – vertikalt på så sätt att olika branscher och yrken tenderar att domineras av ett kön. Vård och skola domineras exempelvis av kvinnor, medan bygg- och transportsektorerna domineras av män. Den horisontella segregeringen handlar om att män är överrepresenterade på positioner och inom yrken som förknippas med hög status, hög lön, goda karriärmöjligheter och i övrigt fördelaktiga arbetsvillkor medan kvinnor är överrepresenterade på positioner och inom yrken som förknippas med motsatsen (se statistik från SCB: <https://www.scb.se/jamstallldhet>). När det gäller bostadsfrågor finns en skev fördelning mellan olika hushållstyper genom att barnfamiljer och ensamstående äldre koncentreras till olika områden. Denna typ av segregation kan uppstå genom koncentration av vissa typer av kategoriboende, exempelvis äldreboende och studentbostäder (se exempelvis SOU 1996:156, sid. 129).

Etnisk segregation handlar om rumslig åtskillnad mellan individer som tillhör olika kulturer, folkgrupper, raser och religioner. Den etniska kategorin är idag den mest debatterade och det finns en tendens att benämna områden med hög andel invandrare som "segregerade" (se exempelvis Olsson Hort, 1995; Popoola, 2002), men här är det viktigt att fundera över vad begreppet segregation egentligen står för. I skriften "Segregering, segmentering och socioekonomisk polarisering: Stockholmsregionen och sysselsättningskrisen 1990–95" (Andersson 1998) resoneras kring att de områden som har en hög koncentration av infödda svenskar är mer segregerade än de invandratäta på så sätt att koncentrationen av svenskar är betydligt starkare i dessa områden jämfört med koncentrationen av utlandsfödda i de så kallade "invandratäta" områdena (Andersson, 1998; Börjesson, 2016).

Den socioekonomiska dimensionen handlar om rumslig åtskillnad mellan individer som tillhör olika social-, inkomst- eller yrkesgrupper. Socioekonomisk segregering diskuteras idag inte lika livligt som den etniska, men olika socioekonomiska villkor tenderar att samvariera med inrikes/utrikes födda. Forskning visar exempelvis att socioekonomiska faktorer följer samma mönster som den etniska segregationen när det gäller boende; andelen personer med utländsk bakgrund och låginkomsttagare är hög i vissa områden, men liten i andra. Vad som kan vara intressant att notera är att den mest uttalade segregationen finns i områden med mycket *liten* andel utrikes födda och låginkomsttagare. Det är i bostadsområden med en hög koncentration av inrikes födda höginkomsttagare som segregationen är som tydligast, medan de områden som normalt sett brukar beskrivas som segregerade, det vill säga områden

där utrikes födda och låginkomsttagare dominerar, trots allt är mer blandade avseende både etnicitet och socioekonomiska villkor (Andersson, 1998; Börjesson, 2016).

Det är viktigt att påpeka att alla påverkas av ett samhälle som är segregerat. Konsekvenserna är kännbara på såväl individ- som områdes- och samhällsnivå, men man kan säga att det övergripande problemet med ett segregerat samhälle är att det inte håller ihop, vilket påverkar känslan av gemenskap, trygghet och tillit (Guevera, 2014). Den etniska kategorin är som sagt den kategori som rönt mest uppmärksamhet i offentlig debatt under senare tid, men det är de socioekonomiska faktorerna som visat sig ha störst förklaringskraft när det gäller uppkomsten av segregationsmönster i Sverige. De är också den utgångspunkten som legat till grund för regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation och för Delmos fördelning av det aktuella statsbidraget. Att ta fasta på de socioekonomiska faktorernas förklaringskraft är centralt eftersom det riktar blicken mot vad som behöver förändras för att motverka och minska segregationen. Vanligtvis är det segregationen i sig som framställs som orsaken till allt ifrån brottslighet till låga skolresultat, men det finns forskning som visar att segregationen snarare är ett problem som uppstår när politiken misslyckas på andra områden. Det här påpekas i rapporten "Mångfald och segregation i Sverige" (Börjesson, 2016). Här står också att sambanden är svårångade, men att det generellt sett är lättare att påvisa samband där segregation är en *konsekvens* snarare än *orsak*. Slutsatsen är att segregation är ett resultat av andra sociala processer, men att segregation i sig sällan har den betydelse som det ibland hävdas, åtminstone inte som enskilt fenomen. För att exemplifiera detta lyfter författaren fram en annan studie (Josefsson, 2017), som belyser ett väl belagt empiriska samband som visar att arbetslöshetsgapet mellan inrikes och utrikes födda är större i kommuner med hög grad av segregation än i kommuner med lägre grad av segregation. En tänkbar tolkning är då att det är segregationen som driver upp arbetslösheten bland nya svenskar, till exempel genom att det är svårare att knyta kontakter på arbetsmarknaden för arbetslösa i kommuner med hög grad av segregation. Men i studien visar det sig att både segregation och arbetslöshetsgapet tycks vara symptom på andra samverkande orsaker, bland annat låg utbildningsnivå hos utrikesfödda och svårigheten för utrikesfödda att hitta bostäder i mer attraktiva områden.

Efter den här översiktliga diskussionen kring segregation som begrepp och företeelse ska vi titta närmare på den kartläggning och analys som GR genomförde hösten 2018 och som syftade till att undersöka om och på vilket sätt ett delregionalt samarbete kan bidra till förbättrade förutsättningar för att minska och motverka segregationen i Göteborgsregionens 13 kommuner.

Hur ser det ut i Göteborgsregionen?

Det underlag som sammanställdes inför diskussionerna med kommunföreträdare består dels i en ganska omfattande sammanställning av offentlig statistik, dels av ett kvalitativt underlag som mycket översiktligt beskriver pågående lokalt/kommunalt och delregionalt (inom GR) arbete med relevans för att minska och motverka segregation i Göteborgsregionen. Det kvalitativa underlaget samlades in genom att scanna av information på kommunernas webbsidor, läsning av rapporter som redogör för lokala eller delregionala initiativ och projekt med bäring på segregationsfrågor, samt korta intervjuer med kommunföreträdare och medarbetare inom GR.

När det gäller sammanställning av offentlig statistik pekade Delmos ut fem områden som särskilt relevanta för att belysa socioekonomiska aspekter kopplade till segregation. Det handlar om *Bostad och samhällsservice*, *Etablering på arbetsmarknaden*, *Skola*, *Brottslighet* samt *Demokrati och civilsamhälle*. Arbetsgruppen tog fasta på dessa områden, men gjorde också bedömningen att statistik som belyser ekonomiska faktorer är ett värdefullt komplement. Likaså konstaterades att det finns data som mer direkt belyser bostadssegregation utifrån ett socioekonomiskt perspektiv. Till de fem områden som Delmos pekade ut lades därför ytterligare två; *Ekonomisk utsatthet* samt *Segregation*. Någon mer djupgående analys görs inte, men korta reflektioner ges i anslutning till vissa av tabellerna/diagrammen. Materialet är omfattande och kan uppfattas som svårgenomträngligt och har därför lagts i en bilaga (bilaga 1 Sammanställning statistik). Nedan ges emellertid en kortfattad redogörelse för materialet.

Att det är det socioekonomiska perspektivet på segregation som står i fokus får genomslag i sammanställningen på flera sätt. Som nämns ovan har temat *Ekonomisk utsatthet* lagts till, men genomslaget visar sig också på så sätt att demografiska faktorer som ålder och kön, liksom etniska dimensioner som födelse-land/inrikes- respektive utrikes födda inte redovisas i annat fall än där det är särskilt motiverat. Under tema *Demokrati och civilsamhälle* redovisas exempelvis andelen unga, andelen kvinnor och andelen utrikes födda personer bland förtroendevalda kommunpolitiker. Det här motiveras av att den svenska, representativa demokratin vilar på tanken om att de politiska företrädarna i någon mån bör likna väljarna. Detta kallas ibland "närvarons politik" som betonar att olika gruppers intressen bäst tillvaratas genom att de finns representerade bland de förtroendevalda politikerna (Statistiska centralbyrån/SCB 2016). Dimensionen utrikes- eller utlandsfödd redovisas också i ett par diagram under tema *Skola*. Här är det särskilt viktigt att understryka att de socioekonomiska faktorerna utgör viktiga bakomliggande förklaringsfaktorer till segregationen längs etniska skiljelinjer. Det finns också forskning som pekar mot att skillnader i exempelvis utbildningsnivå är en betydande förklaring till varför flyktinginvandrare har sämre förutsättningar på den svenska arbetsmarknaden jämfört med inrikes födda personer (se exempelvis Nordström Skans, Eriksson & Hensvik, 2017). Ett annat skäl till att tona ned etniska dimensioner är att tillgänglig statistik ofta baseras på måtten "utrikes född" eller "utländsk bakgrund". Det är mått som samlar en mycket heterogen grupp människor, inte

minst när det gäller skillnader avseende i vilken ålder en person kom till Sverige eller hur länge personen vistats i landet (se exempelvis SKL, 2015; Tibajev, 2016). Med dessa förbehåll redovisas ändå två diagram baserade på detta mått under tema *Skola*. Skälet är dels att det inte finns tillgång till andra typer av mått, dels att det trots mätmetodernas begränsningar kan konstateras att elever med utländsk bakgrund löper större risk att inte fullfölja sina gymnasiestudier (se exempelvis Grönqvist & Niknami, 2017).³ Särskilt för elever som kommer till Sverige när de är äldre, motsvarande grundskoleåldern, är språket ett hinder för deras kunskapsutveckling vilket också ställer särskilda krav på de organisationer som har till uppgift att realisera skolans mål. Här vore det självklart önskvärt att i statistiken kunna särskilja elever som är nyanlända från elever som kommit till Sverige som mycket små eller som till och med är födda i Sverige, men vars föräldrar är födda i ett annat land. Detta är alltså inte möjligt baserat på den statistik som är offentligt tillgänglig, men den data som redovisas kan ändå ge en fingervisning om hur stor andel elever som omfattas av dessa förutsättningar.

Vad säger statistiken?

En slutsats som kan lyftas fram är att det via offentligt tillgänglig statistik är svårt att få fram data som ger underlag för mer specifika slutsatser kring segregationens karaktär i GR-kommunerna. Den geografiska nivå som tillgängliga data baseras på är kommunen, vilket innebär att viktiga skillnader avseende inkomst-, sysselsättnings-, och utbildningsnivåer mellan olika delområden inom kommunerna inte synliggörs. Tillgången på statistik som utgår från en mer finfördelad geografisk nivå är begränsad. Hyresgästföreningens kartverktyg utgör ett undantag. Här finns möjlighet att sortera fram information på delområdesnivå, men till följd av en del svårigheter i tillämpningen av verktyget har dess potential inte kunnat användas fullt ut inom ramen för de begränsade resurser som GR haft att tillgå. Det handlar framförallt om att den indelning i delområden som används, och det sätt på vilket de olika delområdena visualiseras, förutsätter god lokalkännedom. För kommunföreträdare som besitter denna kunskap utgör verktyget förmodligen en mycket relevant informationskälla.

Utifrån den statistisk som samlats in kan emellertid skillnader mellan kommunerna på övergripande nivå analyseras. När det gäller indikatorer kopplade till socioekonomiska aspekter, det vill säga arbetsmarknadsetablering, skola och ekonomisk utsatthet kan ett övergripande mönster urskiljas som innebär att Göteborg och Lilla Edet är kommuner som på en övergripande nivå har större utmaningar jämfört med övriga GR-kommuner. Exempelvis är andelen förvärvsarbete betydligt lägre jämfört med de andra kommunerna, medan arbetslöshetsnivåerna är högre. Andelen elever med behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram är lägre och andelen unga med föräldrar som har kort utbildning är

---

³ Även här ska det dock påpekas att socioekonomiska faktorer finns med i bakgrunden. Föräldrarnas utbildningsbakgrund och arbetsmarknadsanknytning är faktorer som generellt visat sig ha betydande förklaringskraft när det gäller studieresultat. Det är också faktorer som tydligt samvarierar med utrikes bakgrund på så sätt att en större andel utrikes födda elever har föräldrar med kort utbildning och svag arbetsmarknadsanknytning jämfört med inrikes födda elever (SCB 2006).

högre. Andelen som lever i ekonomiskt utsatta situationer är också högre i Göteborg och Lilla Edet jämfört med övriga kommuner i Göteborgsregionen. Det visar sig genom att en högre andel av befolkningen har låg inkomst, har mottagit ekonomiskt bistånd och att andelen barn som ingår i hushåll som mottagit ekonomiskt bistånd är högre. Göteborg och Lilla Edet är också de kommuner där valdeltagandet är lågt i vissa valdistrikt. Samtidigt visar det sig att valdeltagandet är mycket högt i vissa av Göteborgs valdistrikt, vilket pekar på det fenomen som kartläggningen syftar till att belysa, det vill säga segregation i bemärkelsen rumslig åtskillnad mellan människor som tillhör olika socioekonomiska grupper.

Som redan konstaterats finns begränsade möjligheter att belysa hur segregationen ser ut inom en kommun eftersom tillgänglig data utgår från kommunen som geografisk nivå, men valdeltagandet utgör ett undantag eftersom valmyndigheten redovisar valdeltagandet per valdistrikt. Trots de svårigheter med Hyresgästföreningens kartverktyg som nämndes inledningsvis finns även här data som har kunnat användas. I statistikbilagan redogörs bland annat för måttet köpkraft. Den tabell som redovisar spännvidden avseende invånare med hög respektive låg köpkraft, kan ge en indikation på graden av bostadssegregationen i kommunen längs socioekonomiska skiljelinjer. Göteborg är den kommun där spännvidden är som störst. Det innebär att invånare med hög respektive låg köpkraft tenderar att bo i olika områden. Lilla Edet och Göteborg uppvisar en rad likheter i kartläggningen som helhet, men när det gäller koncentrationen av invånare med olika köpkraft till vissa delområden utgör Lilla Edet något av en motpol till Göteborg. I Lilla Edet tycks olika bostadsområden inte vara lika starkt präglade av en viss socioekonomisk grupp. Det är en situation som Lilla Edet delar med framförallt Tjörn och Öckerö, och i viss mån Ale, medan övriga GR-kommuner i olika grad kännetecknas av en ganska påtaglig socioekonomisk boendesegregation. Vad som är viktigt att notera i sammanhanget är emellertid de olikheter avseende graden av mångfalden i å ena sidan Lilla Edet och å andra sidan Tjörn och Öckerö. De variabler som vägts in i det mångfaldsmått som används i kartläggningen är befolkningens födelseland, föräldrars födelseland, köpkraft, samt hushållens boende uppdelat på hyresrätt, bostadsrätt, äganderätt. I Lilla Edet finns då en relativt hög grad av mångfald, det vill säga en bred representation av olikheter utifrån de variabler som ingår i måttet. Tjörn och Öckerö är istället kommuner med en mycket låg grad av mångfald – befolkningen och boendeformerna är i högre grad homogena. Av landets 290 kommuner ligger Tjörn på plats 268 när det gäller graden av mångfald. Öckerö ligger på plats 289 och är därmed den kommun som har näst lägst grad av mångfald i hela landet. Tjörn och Öckerö kan då sägas vara påtagligt homogena samhällen med en mycket begränsad mångfald, men med låg grad av segregation eftersom den begränsade mångfald som finns är förhållandevis jämnt fördelad. Göteborg utgör i detta fall en motsats. Här finns en hög grad av mångfald (plats 28 av 290), men också en hög grad av segregation där människor som tillhör olika socioekonomiska och etniska grupper bor geografiskt åtskilda och i olika typer av upplåtelseformer.

Avslutningsvis kan det vara viktigt att uppmärksamma segregationens relationella karaktär. I den sammanfattande analys som presenterats hittills är det framförallt de kommuner som tycks ha de största utmaningarna att hantera som lyfts fram, men det

är inte dessa kommuner som är segregerade – det är hela delregionen. Kommuner som exempelvis Kungsbacka och Härryda, som i hög grad präglas av gynnsamma villkor ur ett socioekonomiskt perspektiv, är lika mycket en del av det segregerade landskapet som Göteborg och Lilla Edet. Många gånger är det i socioekonomiskt gynnade kommuner och bostadsområden som koncentrationen av en viss socioekonomisk grupp och en viss typ av boendeform är som mest uttalad (Börjeson, 2016). Om segregationen ska kunna minskas och motverkas måste uppmärksamheten och initiativ till förändring också riktas mot dessa områden och grupper.

Pågående arbete i kommunerna

Det övergripande syftet med GR:s arbete var att undersöka om och på vilket sätt ett delregionalt samarbete kan bidra till förbättrade förutsättningar för att minska och motverka segregationen i Göteborgsregionen. För att kunna göra den bedömningen behöver man veta hur nuläget ser ut och vilka behov som finns lokalt i de 13 medlemskommunerna. Statistiksammanställningen kan ge en översiktlig bild av lokala förutsättningar avseende befolknings- och boendestrukturen, men den säger inget om hur förutsättningarna för att arbeta med segregationsfrågorna ser ut, vilket arbete som pågår eller planeras, och vilka utvecklingsbehov som finns. För att kunna belysa den här typen av aspekter samlades information in via kommunernas webbsidor och rapporter som redogör för lokala eller delregionala initiativ och projekt med bäring på segregationsfrågor lästes. Därutöver genomfördes ett antal kompletterande intervjuer med kommunföreträdare och personer som arbetar på Göteborgsregionen.⁴

Om man ser till pågående arbete är det sammantagna intrycket att arbetet med segregation skiftar mellan kommunerna. Vid tidpunkten för studien bedrevs i några kommuner ett omfattande och systematiskt arbete sedan flera år. I vissa fall genomfördes också lokala kartläggningar, bland annat med finansiering via Delmos. I andra kommuner tycktes man mer vara i en uppstartsfas där ett visst arbete hade initierats eller påbörjats. Intresse för erfarenhetsutbyte och andra typer av samarbeten med andra kommuner var något som kom upp i flera av de intervjuer som genomfördes med kommunföreträdare.

En reflektion som kan vara värd att lyfta fram är att i de kommuner som hade ett pågående systematiskt arbete inom segregationsområdet låg fokus till stor del på socioekonomiska skillnader inom och mellan geografiska områden i kommunen, något som inte är helt självklart med tanke på att segregation allmänt tenderar att förknippas med etnicitet. I intervjuer med kommuner som inte var lika långt framme i sitt arbete kom samtalet också att handla om ”flyktingfrågan” och

---

⁴ De kommunföreträdare som intervjuades var personer med ansvar för, eller som arbetade inom, det område som tydligast kunde kopplas till segregationsfrågor. Detta varierade mellan kommunerna och intervjupersonerna var knutna till olika förvaltningar och hade varierande yrkestitlar, såsom exempelvis integrationsansvarig, hälsostrateg, utvecklingsledare. På GR intervjuades medarbetare med ansvar för att samordna de chefsnätverk och arbetsgrupper som hanterar frågor med relevans för att minska och motverka segregation.

bostadssegregation kopplad till den etniska segregationskategorin. Delvis handlar detta säkerligen om att vissa av de personer som intervjuades var knutna till en mottagande- och flyktingenhet, men intrycket är ändå att betydelsen av den socioekonomiska kategorin är något som inte lika självklart förknippas med segregation.

Ale, Göteborg och Kungälv kan sägas vara de kommuner som, baserat på den översiktliga datainsamlingen, hade kommit längst i arbetet bland de 13 GR-kommunerna och i deras respektive initiativ stod som sagt socioekonomiska aspekter i fokus. Det visar bland annat de tre kommunrapporter som ingår i det kvalitativa underlag som samlats in⁵. I rapporterna redogörs exempelvis för ohälsotal, arbetslöshet, andel elever med gymnasiebehörighet, utbildningsnivå, medelinkomst och boendeformer. Just segregation som begrepp lyfts inte fram i de här sammanhangen. Istället tar man avstamp i andra begrepp såsom social hållbarhet eller jämlikhet.

Något bör också sägas om att bostadssegregationen och den bristande rörligheten på bostadsmarknaden lyfts fram som en påtaglig utmaning. Det framkom inte minst i intervjuer med kommunföreträdare, men också med personer som arbetar på Göteborgsregionen medarbetare inom GR. Behov av att bygga billigare lägenheter och mer blandad bebyggelse var något som nämndes, liksom problemet med tillfälliga boenden för nyanlända. I samband med det uttrycktes oro över tendenser till polarisering, vilket i sin tur kan leda till att vissa grupper hamnar utanför och riskerar att utveckla ohälsa och sämre livsvillkor.

Sammanfattningsvis kan man säga att arbetet med att minska och motverka segregation tycks se olika ut i de 13 GR-kommunerna. Här finns exempel på kommuner som arbetat systematiskt med frågorna under flera år och som också genomfört egna omfattande kartläggningar och analyser. Arbetet har inte alltid ett uttalat fokus på just segregation, utan tar avstamp i ett vidare begrepp som social hållbarhet eller jämlikhet, men segregationsfrågorna finns tydligt med i arbetet. Samtidigt finns kommuner där frågor om segregation idag inte riktigt finns på agendan.

---

⁵ Att leva i Ale, social kartläggning 2016; Jämlikhetsrapporten 2017, Göteborgs Stad, Social översiktsplan, Kungälv.

Kan ett delregionalt samarbete förbättra förutsättningarna för att minska och motverka segregationen i Göteborgsregionen?

Nästa steg i arbetet innebar att besvara frågan om och på vilket sätt ett delregionalt samarbete skulle vara gynnsamt i arbetet med att minska och motverka segregationen. Arbetsgruppens bedömning var att frågan bara kunde besvaras genom analys av underlaget i dialog med kommunerna. Av det skälet bjöds kommunföreträdare in till en workshop. Inbjudan gick ut brett via GR:s olika chefsnätverk i syfte att nå ut till alla som på ett eller annat sätt arbetar med frågor som kan knytas till segregation. Syftet med diskussionen var att med utgångspunkt i det framtagna underlaget resonera kring lokala och regionala utmaningar och vaska fram om och i så fall på vilket sätt ett delregionalt samarbete skulle kunna bidra till att minska och motverka segregationen i Göteborgsregionen.

Vad behöver kommunerna?

Workshopen genomfördes 2018-12-11. Ett underlag baserat på kartläggningsarbetet hade skickats ut i förväg. Inledningsvis fick deltagarna ta del av en kort presentation av vad Delmos är och hur GR arbetade med den aktuella satsningen. Med utgångspunkt i det underlag som skickats ut redogjordes sedan kort för kartläggningen. Till workshopen hade representanter för Ale, Göteborg och Kungälv särskilt bjudits in för att berätta om det arbete som bedrivs i dessa kommuner och för att de skulle dela med sig av sina erfarenheter till övriga deltagare. Dessvärre fick Ale och Kungälv förhinder, men en företrädare för Göteborg medverkade och gav värdefulla inblickar i det pågående arbetet i staden.

Efter de inledande punkterna fick deltagarna kort berätta om hur det ser ut i den egna kommunen, hur man ser på segregation som begrepp och företeelse, och hur man arbetar med frågan i den egna kommunen. Deltagarna delades sedan in i grupper för att diskutera om och på vilket sätt man skulle kunna arbeta gemensamt inom GR för att minska och motverkas segregation. Två processledare ansvarade för gruppdiskussionerna. Grupperna uppmanades att löpande skriva ned sina reflektioner på post-it-lappar. Processledarna samlade in och tematiserade reflektionerna allt eftersom. Det avslutande momentet innebar att deltagarna fick möjlighet att utveckla, revidera och göra tillägg till innehållet och tematiken i den sammanställning av gruppdiskussionerna som processledarna arbetat fram.

Gruppdiskussionerna utmynnade i fyra teman av lite olika karaktär; Metod och verktyg, Kunskap, Medborgarperspektiv, Övergripande strategiskt.

Metod/verktyg: Deltagarna uttryckte ett behov av stöd i att ta fram relevant information, att systematisera, presentera och kommunicera den. Att samordna sig kring den här typen av frågor skulle, utöver ett konkret stöd, också bidra till att likvärdig information samlades in, vilket skulle ge möjlighet till jämförelser. De reflektioner som grupperna skrev ned var följande:

Hur kan vi minska och motverka segregation?

- Gemensamt kartläggningsverktyg inklusive indikatorer
- Regelbunden sammanställning av indikatorer uppdelad på relevanta geografiska områden
- Modeller för visualisering och fakta
- Gemensam sökmotor för det underlag som finns
- Materialbank och samverkan
- Metodbank för olika kommunala verksamheter

Kunskap: En påtaglig utmaning finns i det inledande arbetet med att säkerställa att kommunernas fortsatta processer utgår från gemensamma definitioner av själva problematiken. Trots att segregation är ett relationellt och mångfacetterat fenomen tenderar förståelsen av begreppet att försvåras till att det handlar om nyanlända invandrare och var de bosätter sig. De reflektioner som grupperna skrev ned var följande:

- Processtöd
- Tydlighet kring mål och riktning
- Gemensamma definitioner (av segregation)
- Ökad kunskap kring begreppet segregation och hur man praktiskt jobbar med det
- Kompetensutveckling

Medborgarperspektiv: Några av reflektionerna har framför allt att göra med det arbete som kommunerna själva kan göra för att öka delaktigheten bland sina invånare med ambitionen att minska segregationen. De reflektioner som grupperna skrev ned var följande:

- Tillgänglighet för ALLA!
- Fråga dem det gäller
- Invånardialog
- Jobba ihop med ideella sektorn
- Förändring av det kulturella klimatet genom aktiviteter/evenemang

Övergripande/strategiskt: Slutligen landade diskussionen i de mer regionala gemensamma aspekterna. De reflektioner som grupperna skrev ned var följande:

- Dela upp GR i noder för närmare samverkan
- Segregation i hela GR – finns det mönster som vi behöver hantera över kommungränserna?
- Jobba mot segregation i gemensam samhällsplanering

Sista steget i GR:s arbete innebar att utifrån samtliga underlag, inklusive resultatet av workshoppen, formulera förslag på hur arbetet kan tas vidare. Men innan vi går vidare och tittar på hur dessa förslag kom att utformas kan det vara på sin plats att

säga några ord om GR och vilka förutsättningar organisationen har att vara en samordnande aktör i ett delregionalt samarbete som syftar till att minska och motverka segregationen. Redogörelsen är baserad på en genomgång av den information och de publikationer som finns på GR:s webbplats, samt intervjuer med medarbetare från GR:s tre avdelningar. Det är näst intill omöjligt att ge en kort beskrivning som speglar helheten och all den verksamhet som pågår. Det är också så att GR är en ”projektintensiv” organisation där en stor del av det som görs sker i projektform med förhållandevis korta tidshorisonter. Det innebär att även en gedigen nulägesbeskrivning bara speglar hur det ser ut vid en specifik tidpunkt och bilden kan vara en annan något år senare. Beskrivningen nedan omfattar därför bara de mer bestående inslagen, samt några exempel på initiativ med särskild relevans för segregationsfrågor. För att ändå ge möjlighet till en bredare och djupare inblick i det arbete som bedrivs inom GR finns en sammanställning i bilaga 2 (GR:s verksamhet), men även där handlar det om ett urval av verksamheter baserat på relevans för rapportens tema.

Hur kan GR bidra?

GR är organiserad i tre avdelningar som verkar inom områdena arbetsmarknad och social välfärd, skola och utbildning, samt miljö och samhällsbyggnad. Områdena integreras med varandra och målsättningen är ett nära samarbete över avdelningsgränserna. Det konkreta arbetet består exempelvis i att driva utvecklingsprojekt och strategiskt nätverksarbete tillsammans med medlemskommunerna, genomföra arbete på uppdrag av myndigheter samt att ordna utbildningar och konferenser. Genom ett stort antal nätverk träffas politiker och tjänstepersoner för att utbyta erfarenheter, bolla idéer och besluta om gemensamma satsningar. Inom ramen för GR finns också kvalificerad forskar- och utredningskompetens under benämningen FoU i Väst.⁶

Det kan konstateras att segregation inte är ett framträdande tema i verksamheten, men det kan samtidigt konstateras att i stort sett all verksamhet som bedrivs inom ramen för GR knyter an till frågor med koppling till segregation. De nätverk som exempelvis samlar socialchefer, utbildningschefer och samhällsbyggnadschefer hanterar kontinuerligt frågor som rör tillgång till bostäder, social jämlikhet, skolans kompensatoriska uppdrag och så vidare – frågor som har tydliga kopplingar till ambitionen att minska och motverka segregation. Mer konkreta exempel är specifika projekt eller arbetsgrupper med fokus på att främja arbetsmarknadsetablering och fullföljda studier. Samverkan mellan skola och socialtjänst är ett annat område där det pågår ett delregionalt samarbete inom ramen för GR. Ett annat framträdande område är mottagande och integration av nyanlända där det bland annat finns ett nätverk som både samlar kommunföreträdare och företrädare för relevanta myndigheter såsom exempelvis Arbetsförmedlingen och Länsstyrelsen. Här kan man säga att den etniska kategorin av segregationen står i fokus, men som redan nämnts på flera ställen i rapporten är det väl känt att etnicitet tenderar att samvariera med socioekonomiska aspekter (se exempelvis Aldén & Hammarstedt, 2014). Att verka för

---

⁶ För mer information se www.goteborgsregionen.se.

ett fungerande mottagande och en god integration bidrar i förlängningen till bättre förutsättningar för att skapa jämlika livsvillkor mellan grupper med olika etnisk bakgrund och mellan inrikes födda personer och personer med migrationsbakgrund. Ett annat relativt nytt initiativ som bör lyftas fram är en arbetsgrupp med socialchefer och samhällsbyggnadschefer. Ett nära samarbete mellan det sociala området och samhällsbyggnadsområdet kan bidra till förbättrade förutsättningar för att minska och motverka den socioekonomiskt och etniskt präglade bostadssegregation som kännetecknar Göteborgsregionen som helhet, vilket gör att detta är ett särskilt relevant och intressant initiativ.

Ovanstående beskrivning visar att GR:s verksamhet bygger på samverkan och ett tvärasektoriellt arbetssätt. Den visar också och att merparten av organisationens verksamhetsområden knyter an till frågor som rör segregation. Därmed kan man säga att GR är en organisation som har potential att samordna ett delregionalt samarbete som syftar till att minska och motverka segregation.

Hur går vi vidare?

Det tredje och sista steget i GR:s arbete var att presentera ett förslag på fortsatt arbete utifrån den kunskap som de föregående stegen genererat. Arbetsgruppen på GR ansvarade för att ta fram förslaget, men de reflektioner och insikter som framkom i dialogen med kommunföreträdarna, såväl i samband med workshopen som i samband med de kompletterande telefonintervjuerna, fungerade som viktiga utgångspunkter. Med ambitionen att på sikt bidra till att minska och motverka segregationen inom Göteborgsregionen pekade arbetsgruppen ut två mer konkreta mål för det fortsatta arbetet:

- GR-kommunerna ska uppleva att de fått mer kunskap och redskap för att arbeta aktivt med segregation.
- Det ska finnas en modell för att följa upp centrala parametrar för att i högre grad kunna följa segregationens utveckling i GR.

Syftet med det fortsatta arbetet är att bidra till ökad kunskap om segregation, dess bakomliggande mekanismer samt metoder och verktyg för att minska segregationen. Arbetet syftar också till att öka möjligheterna att följa utvecklingen av segregationen inom GR. Genom samarbetet inom GR ges förutsättningar för att samla in jämförbar statistik och på så vis kunna följa utvecklingen i samtliga kommuner i GR. Eftersom segregationen är relationell och inte stannar vid kommungränsen ger det en bättre helhetsbild än om olika modeller för uppföljning används i olika kommuner. Samarbetet ökar också förutsättningarna för att skapa samsyn, gemensamma definitioner och interkommunalt samarbete för att motverka segregationen inom Göteborgsregionen.

Syftet med det fortsatta arbetet utgår ifrån de önskemål som kommunerna i GR lyft under kartläggningsfasen. Såväl ökad kunskap som uppföljningsmodell har lyfts som behov för att öka förståelsen för vad segregation är och hur den kan motverkas.

Hur kan vi minska och motverka segregation?

Eftersom olika kommuner kommit olika långt i arbetet mot segregation kan regional samverkan också bidra till ett viktigt erfarenhetsutbyte.

Följande åtgärder ska vara i fokus i det fortsatta arbetet:

- Utveckla metoder och verktyg för att ta fram relevant information, att systematisera, presentera och kommunicera den. Syftet med att samordna sig inom GR kring dessa frågor är att ge ett konkret stöd och bidra till att likvärdig information samlas in, vilket skulle ge möjlighet till jämförelser.
- Arbeta med att ta fram gemensamma definitioner av segregation.
- Öka kunskapen i GR-kommunerna kring att arbeta med medborgardialog.
- Öka kunskapen kring den regionala segregationen.

GR är en samverkansorganisation med befintliga strukturer för erfarenhetsutbyte, kompetensutveckling och uppföljning. Dessa kommer användas i det fortsatta arbetet. De insatser som planeras utgår ifrån behoven som identifierades under kartläggningsfasen.

För att nå målet om ökad kunskap kring segregation kommer GR:s befintliga chefsnätverk användas som bollplank för upprättande av kompetenshöjande insatser, processtöd och gemensamt erfarenhetsutbyte. Exempel på ämnen/områden som lyfts under kartläggningsfasen är:

- Vad segregation är, hur det definieras och tar sig uttryck.
- Hur invånardialoger kan genomföras och samarbetet med det civila samhället byggas upp.
- Hur segregation kan belysas och motverkas i samhällsbyggnadsprocesser.
- Erfarenhetsutbyte kring hur andra kommuner arbetar, bland annat genom en idé- och metodbank.
- Segregation över kommungränser, hur ser mönstren ut och finns det behov av att arbeta interkommunalt?

För att nå målet med att ta fram en modell för uppföljning av segregationsmönster i regionen kommer FoU i Väst att involveras och arbeta med att;

- Undersöka förutsättningarna för ett gemensamt digitalt kartläggningsverktyg och en sökmotor för befintlig statistik.
- Ta fram förslag till en gemensam modell för visualisering av fakta till beslutsfattare.
- Ta fram gemensamma definitioner, mål och indikatorer för uppföljning.

Arbetet kommer följas av GR:s ordinarie chefsnätverk inom berörda områden, exempelvis AME-chefsnätverket, socialchefsnätverket, nätverket för

Hur kan vi minska och motverka segregation?

samhällsbyggnadschefer och nätverket för mottagande och integration. De kompetensutvecklingsinsatser som genomförs kommer utvärderas kontinuerligt med stöd av forskare inom FoU i Väst.

Källor

- Aldén & Hammarstedt (2014) *Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden. En översikt och en internationell jämförelse*. Rapport 2014:5, Växjö; Linnéuniversitetet.
- Andersson, R. (1998) *Segregering, segmentering och socioekonomisk polarisering. Stockholmsregionen och sysselsättningskrisen 1990–1995*. Uppsala; Uppsala universitet.
- Börjeson, L. (2016) *Mångfald och segregation i Sverige*. Hyresgästföreningen.
- Grönqvist, H. & Niknami, S. (2017) *Ankomst och härkomst – en ESO-rapport om skolresultat och bakgrund*. Regeringskansliet, Finansdepartementet.
- Guevara, B. (2014) *Segregation. Utbredning, orsaker, effekter och möjliga åtgärder*. Mistra Urban Futures Papers 2014:3.
- Josefsson, A. (2017) *The Impact of Segregation on Failing Labor Market Integration in Sweden. Casual or Not? (Master Thesis)*, Göteborgs universitet.
- Nordström Skans, O., Eriksson, S. & Hensvik, L. (2017) *Åtgärder för en inkluderande arbetsmarknad*. Konjunkturrådets rapport 2017. Stockholm; SNS förlag.
- Olsson Hort, S:E: (1995) *Boendesegregation: en diskussion om segregationen i Sverige*. Karlskrona: Boverket.
- Popoola, M. (2002) *Integration: en samtidsspeglning: en översikt*. Svenska kommunförbundet.
- SKL (2015) *Nyanländas etablering – en investering för framtiden. En modell för att följa flyktingars etablering på den lokala arbetsmarknaden*. Stockholm: SKL.
- SCB (2006) *Utländsk bakgrund spelar mindre roll för betygen*. Valfärd nr 1, 2006.
- SCB (2016) *Demokratistatistik, rapport 23, 2016*.
- SOU 1996:56. *Bostadspolitik 2000. Från produktions- till bostadspolitik*. Stockholm: Fritzes.
- Tibajev, A. (2016) *Utrikes födda på arbetsmarknaden i Sverige: en forskningsöversikt*. Themes on Migration and Ethnic Studies occasional papers and reprints 43. Linköpings universitet, ISV-REMSO.

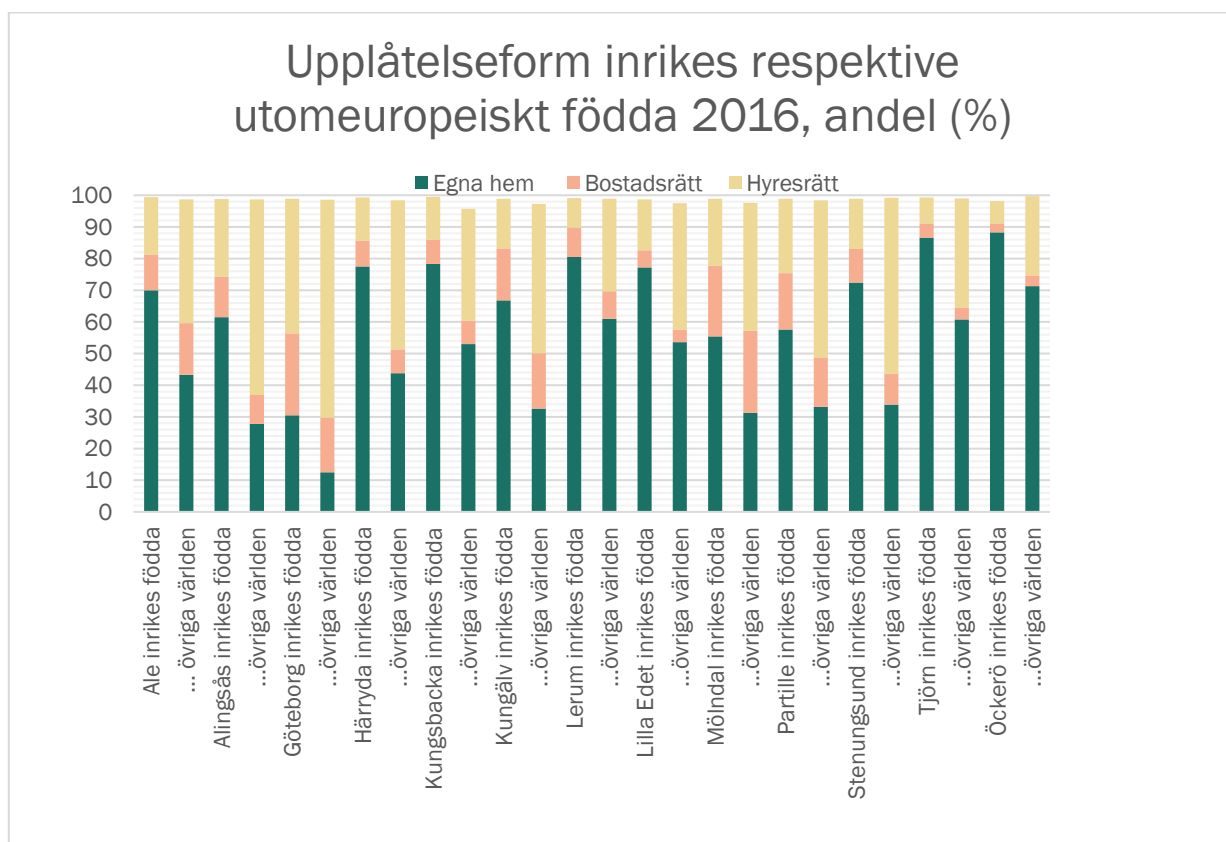
Bilaga 1. Sammanställning statistik

I flertalet fall redovisas data från år 2013 och framåt i syfte att redogöra för eventuella förändringar över tid. I anslutning till de diagram och tabeller som presenteras ges inga närmare analyser, utan enbart korta deskriptiva sammanfattningar och i vissa fall förklarande kommentarer. Det kan röra sig om förklaringar till avsaknaden av data inom ett visst tema eller klargörande kommentarer till en viss tabell eller ett diagram. Källor redovisas i anslutning till tabellerna och diagrammen.

Bostad och samhällsservice

Under denna rubrik redovisas enbart indikatorn *Upplåtelseform*. I det stödmaterialet som Delmos bifogar nämns ytterligare indikatorer, exempelvis trångboddhet. I SCB:s databaser finns också data som belyser trångboddhet, men den är inte sorterbar på kommunnivå. När det gäller samhällsservice finns ett flertal indikatorer i Kommun- och landstingsdatabasen (KOLADA) som syftar till att mäta invånarnas uppfattning om kommunens service. Datainsamlingen sker inom ramen för ett projekt som heter Kommunernas kvalitet i korthet (KKiK) och som drivs av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Många kommuner deltar, men inte alla och inte samtliga GR-kommuner, varför denna data inte redovisas här.

Diagram 1. Upplåtelseform boende.

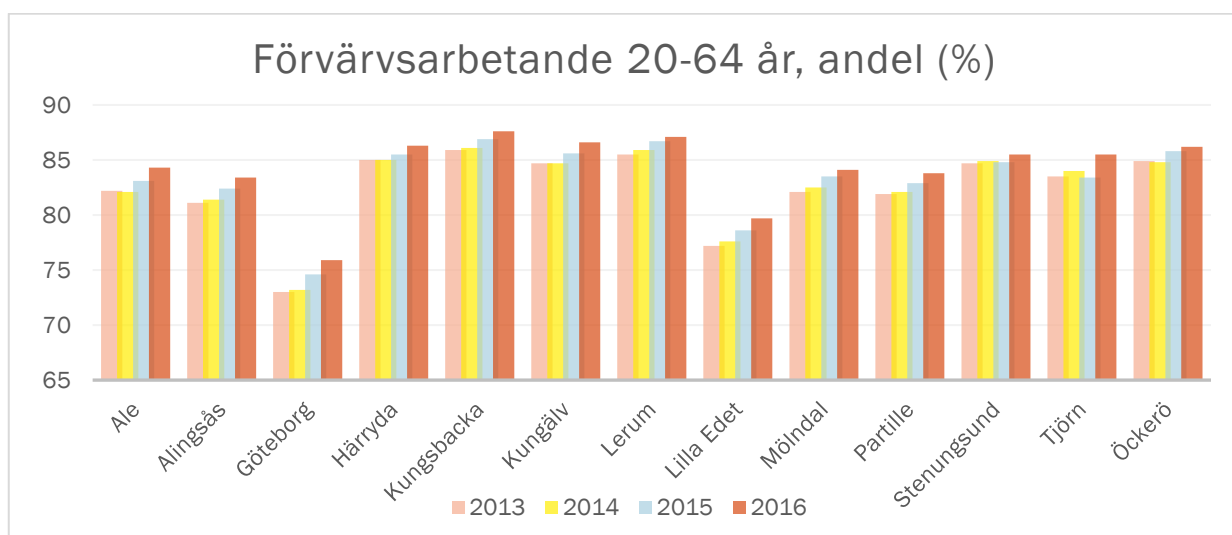
Källa: SCB.

Kommentar diagram 1: Ett gemensamt mönster för samtliga kommuner är att andelen som bor i egna hem är betydligt högre bland inrikes födda och andelen som bor i hyresrätt är betydligt högre bland utomeuropeiskt födda, men det finns betydande skillnader mellan kommunerna. Göteborg sticker exempelvis ut med en relativt stor andel inrikes födda som bor i hyresrätter (42,5 procent). I Öckerö är mönstret det omvända på så sätt att en relativt stor andel utomeuropeiskt födda bor i egna hem (71,3 procent). Den här typen av skillnader är sannolikt en återspeglning av skillnader i det totala utbudet av upplåtelseformer i olika kommuner, men genomgående är andelen inrikes födda som bor i egna hem betydligt högre jämfört med andelen utomeuropeiskt födda, medan det omvända gäller för hyresrätter.

Etablering på arbetsmarknaden

De indikatorer som illustrerar arbetsmarknadsetablering är andel förvärvsarbete, samt olika mått på arbetslöshetsnivåer. Även andelen unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) finns med under denna rubrik.

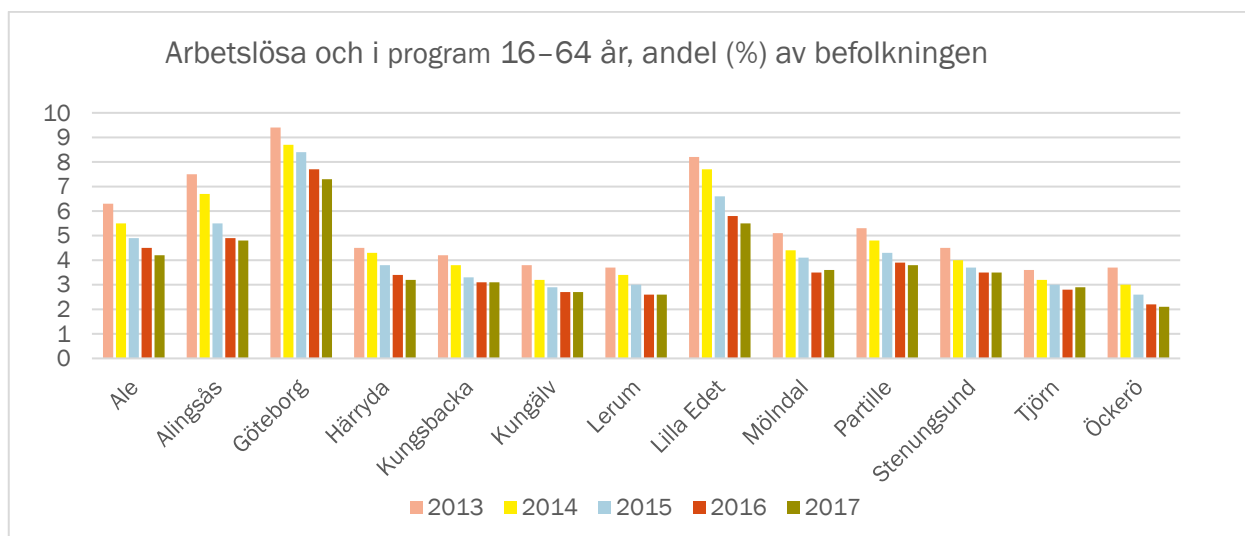
Diagram 2. Förvärvsarbete.

Antal förvärvsarbete i åldern 20–64 år dividerat med antal invånare i åldern 20–64 år den 31/12. Med förvärvsarbete avses personer med löneinkomst av anställning under november månad, och personer med inkomst av aktiv näringsverksamhet. Källa: SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Kommentar diagram 2: Andelen förvärvsarbete har ökat i samtliga kommuner under perioden 2013 till 2016, vilket sannolikt är ett resultat av högkonjunkturen. Vad som kan konstateras är att Göteborg och Lilla Edet är kommuner där andelen förvärvsarbete ligger betydligt lägre jämfört med övriga GR-kommuner. Härryda, Kungsbacka, Kungälv och Lerum är kommuner där andelen förvärvsarbete är mycket hög.

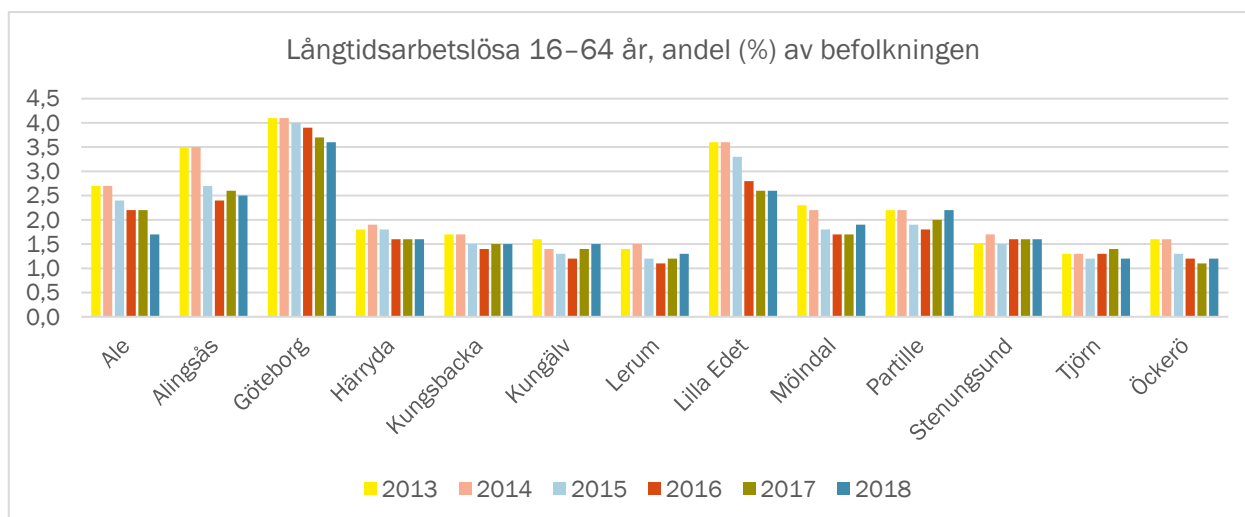
Diagram 3. Arbetslösa och i program 16–64 år.

Antal personer 16–64 år arbetslösa el. i konjunkturberoende program dividerat med antal invånare 16–64 år 31/12. Avser årsmedeltal. Källa: SCB.

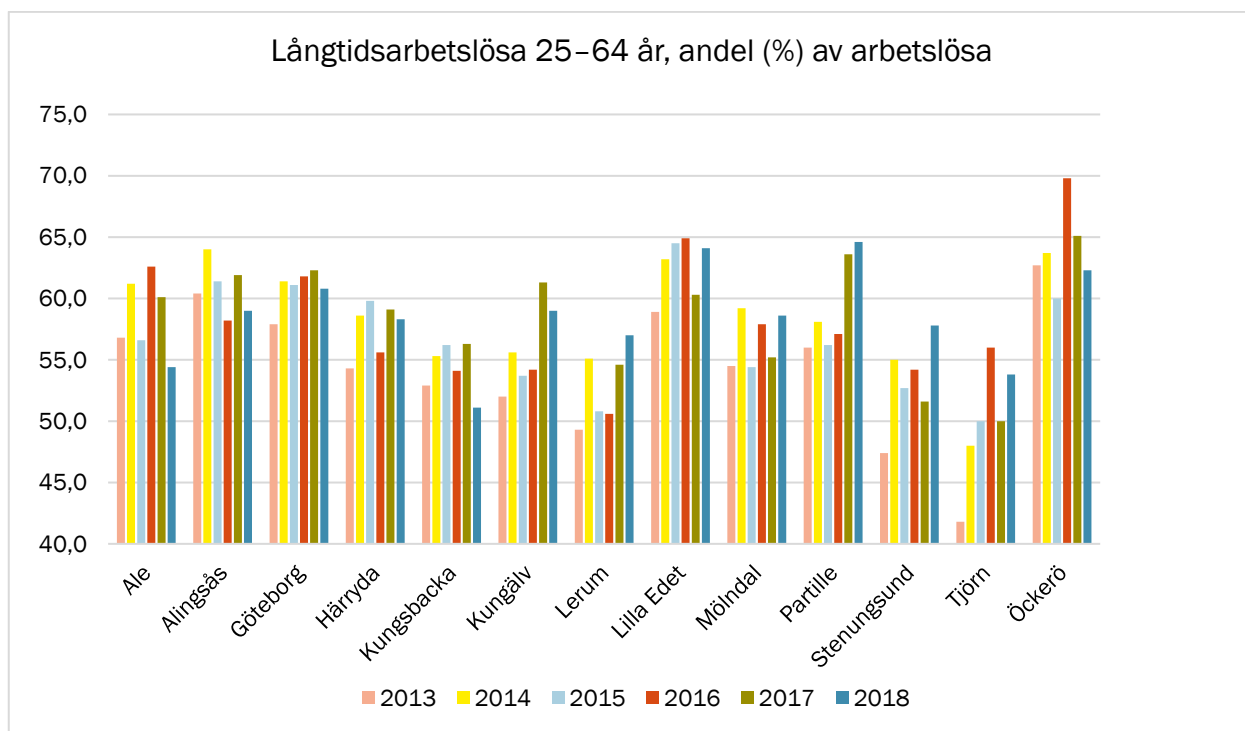
Kommentar diagram 3: I linje med den ökande andelen förvärvsarbetande sjunker också arbetslöshetsnivåerna under perioden. Även här sticker Göteborg och Lilla Edet ut med betydligt högre arbetslöshetsnivåer jämfört med övriga kommuner. Även Ale och Alingsås ligger relativt högt.

Diagram 4a. Andel långtidsarbetslösa i befolkningen 25–64 år.

Antal personer 16–64 år i kommunen som varit öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd i minst sex månader, dividerat med antal invånare 16–64 år i kommunen den 31/12. Källa: Arbetsförmedlingen och SCB.

Diagram 4b. Andel långtidsarbetslösa av arbetslösa 25–64 år.

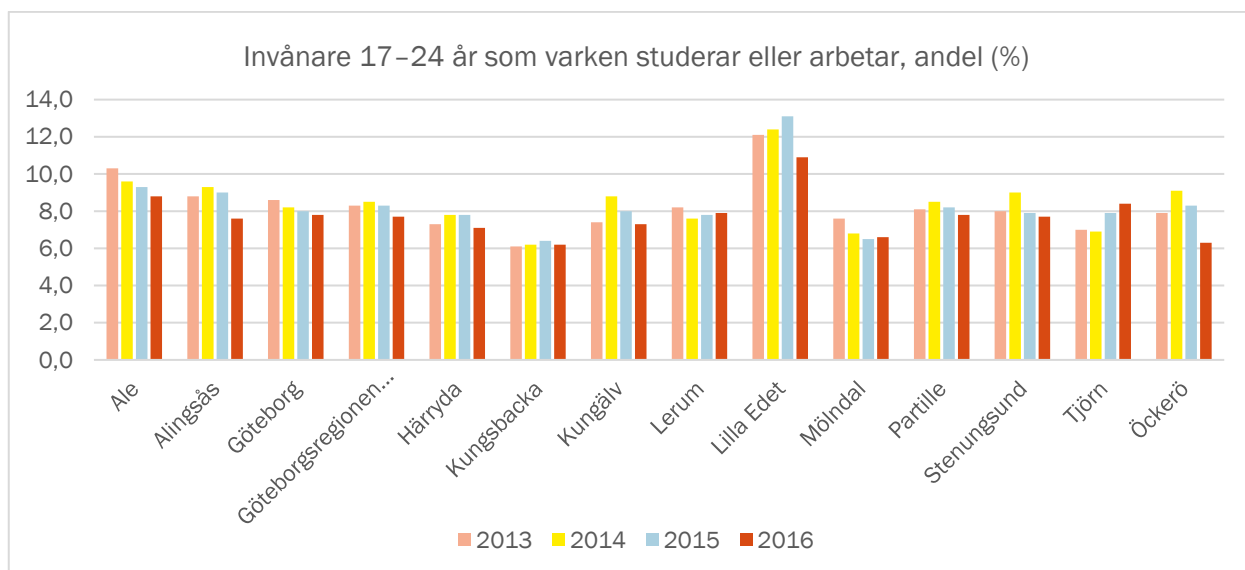

Antal personer 25–64 år i kommunen som varit öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd i minst sex månader, dividerat med antal invånare 25–64 år i kommunen den 31/12.

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB.

Kommentar diagram 4a och 4b: Diagram 4 a – andelen långtidsarbetslösa i befolkningen – visar på samma mönster som föregående diagram, men ser man till andelen långtidsarbetslösa som andel av arbetslösa (diagram 4b) blir bilden en annan. För det första sjunker inte andelarna i takt med konjunkturuppgången och för det andra ligger nivåerna i Göteborg och Lilla Edet mer jämnt med övriga kommuner. Vad som möjligtvis sticker ut är att andelen långtidsarbetslösa är hög i Öckerö under 2016, men här ska man komma ihåg att i en liten kommun, där antalet individer är få, ger små förändringar i absoluta tal stora utslag i statistiken.

Diagram 5. UVAS.

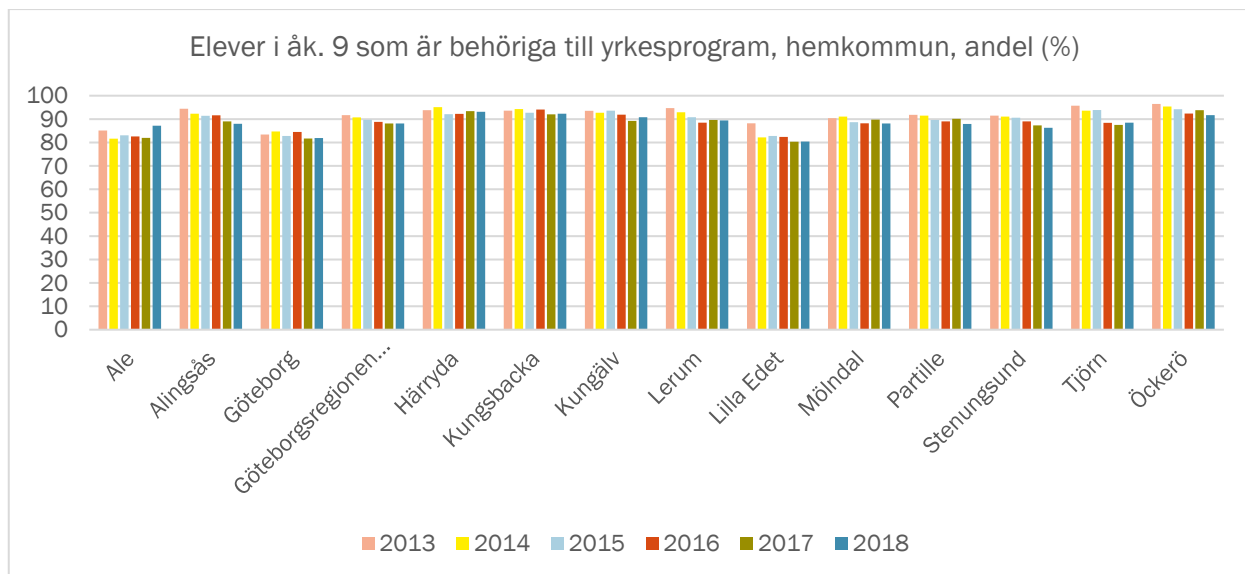
Avser de som är bedömda som ej förvärvsarbetande under november enligt SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Kommentar diagram 5: Diagrammet visar att Lilla Edet har en större andel unga som varken arbetar eller studerar. Vi ser också att det är en svagt minskande trend i några av kommunerna.

Skola

Tema skola omfattar tre indikatorer uppdelade på fyra diagram; andelen elever med behörighet till yrkesprogram, föräldrars utbildningsbakgrund, andel elever med utländsk bakgrund. Att just behörighet till yrkesprogram används som indikator ligger i linje med Skolverkets rekommendation som säger att som sammanfattande mått på gymnasiebehörighet, oavsett program och nivå, ska behörighet till yrkesprogrammet användas. Föräldrars utbildningsbakgrund är relevant på så sätt att forskning kunnat påvisa samband mellan föräldrars socioekonomiska bakgrund och hur väl eleverna klarar sig i skolan. Noteras bör att den socioekonomiska bakgrunden inte enbart handlar om utbildningsnivå, utan också om sysselsättning och inkomst. Att andelen elever med utländsk bakgrund redovisas, trots att det är de socioekonomiska faktorerna som ska stå i fokus, motiveras av att flera rapporter de senaste åren pekat på den ökande bristen på likvärdighet där kunskapsutvecklingen hos elever med utländsk bakgrund är en faktor. I ett likvärdighetsperspektiv och utifrån skolans kompensatoriska uppdrag ska elevers bakgrund ha en liten betydelse för deras kunskapsutveckling.

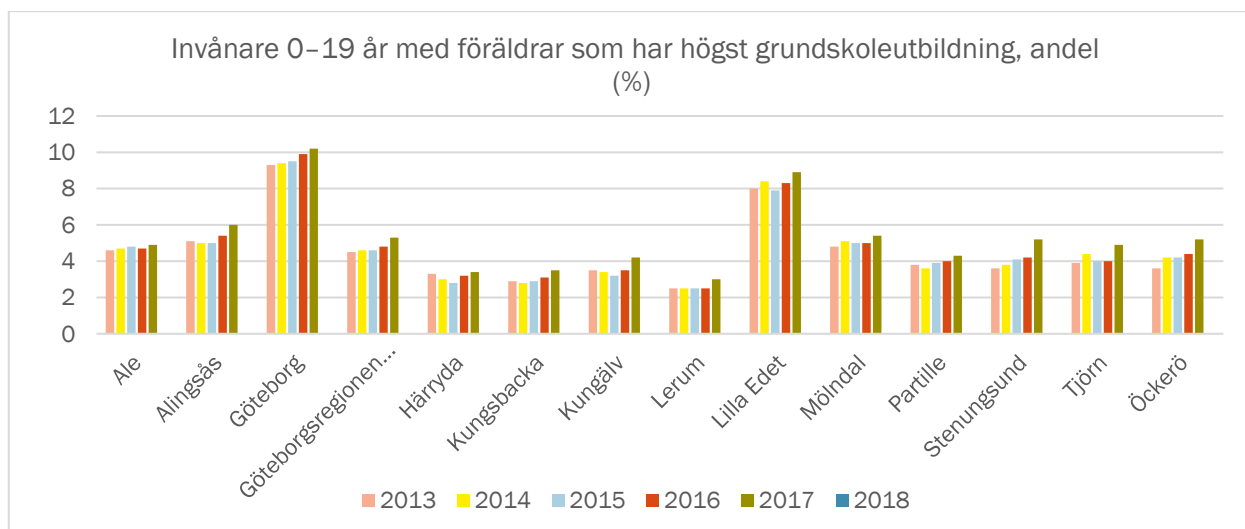
Diagram 6. Elever med behörighet till yrkesprogram.

För behörighet till ett yrkesprogram måste eleven ha godkända betyg i åtta ämnen. Det kan jämföras med kraven för behörighet till ett högskoleförberedande program som innebär godkända betyg i tolv ämnen.
Källa: KOLADA.

Kommentar diagram 6: Det kan konstateras att andelen som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram sjunker i flera kommuner. Dock är skillnaden mellan 2017 och 2018 inte alarmerande. Det finns även kommuner som visar en ökande andel elever som har gymnasiebehörighet. Noteras bör att det överlag är förhållandevis många elever som inte når gymnasiebehörighet, denna bild är dock liknande i landet och alltså inte unik för Göteborgsregionen.

Diagram 7. Föräldrars utbildningsbakgrund.

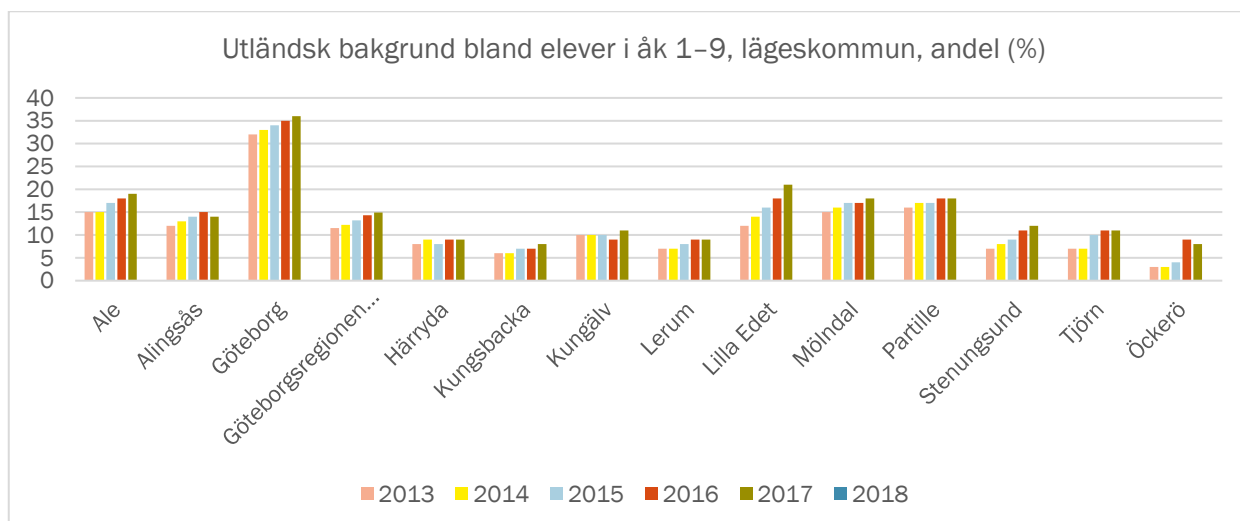
Avser 31/12. Källa: SCB.

Kommentar diagram 7: Högst andel ungdomar med föräldrar som har kort utbildning återfinns i Göteborg och Lilla Edet. Det är samma kommuner som också

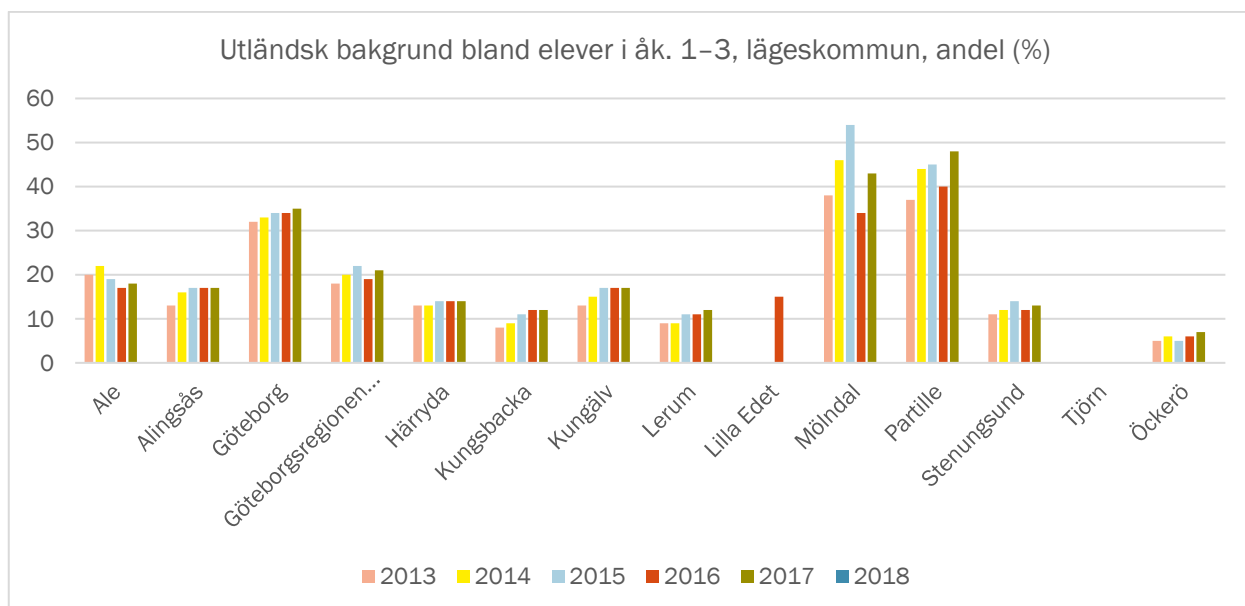
har lägst andel elever som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram (diagram 6). Det kan även noteras att andelen invånare 0–19 år med föräldrar som har högst grundskoleutbildning har ökat under perioden i samtliga kommuner. En bidragande orsak kan vara mottagandet av nyanlända där förhållandevis många nyanlända vuxna i GR-kommunerna har högst förgymnasial utbildning, detta enligt uppgift om utbildningsbakgrund hos inskrivna i etableringsuppdraget i januari 2017.

Diagram 8a. Elever med utländsk bakgrund, åk 1–9.

Med lägeskommun avses den kommun där skolan är belägen. Utländsk bakgrund innebär att eleven är född utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands. Avser läsår, mätt den 15 oktober. Källa: Skolverket (Siris).

Diagram 8b. Elever med utländsk bakgrund, åk 1–3 gymnasieskolan.

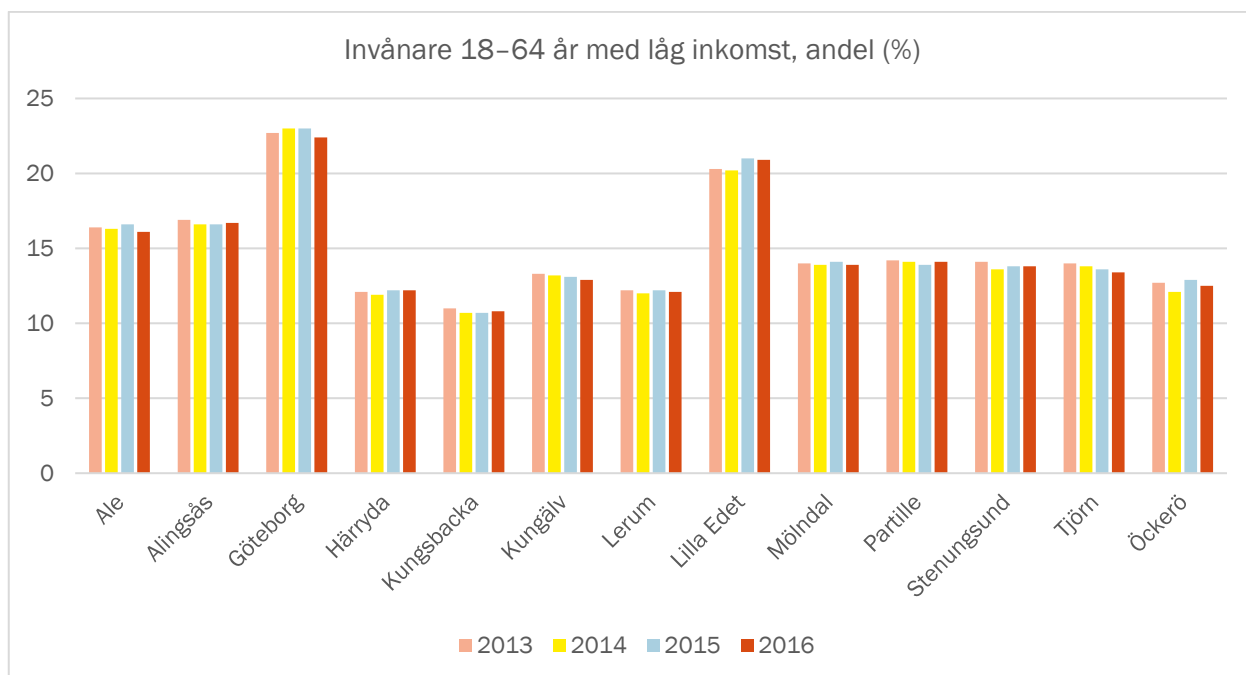
Med lägeskommun avses den kommun där skolan är belägen. Utländsk bakgrund innebär att eleven är född utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands. Avser läsår, mätt den 15 oktober. Källa: Skolverket (Siris).

Kommentar diagram 8a och 8b: När det gäller andelen elever med utländsk bakgrund inom grundskolans åk 1–9 visar statistiken att andelen har ökat under perioden i samtliga kommuner men att Göteborg har högst andel. Bilden är något annorlunda gällande elever inom gymnasieskolans år 1–3 och här framträder Mölndal och Partille som de kommuner som har högst andel elever med utländsk bakgrund, men även Göteborg har en förhållandevis hög andel. En förklarande faktor kan vara Mölndals och Göteborgs uppdrag som mottagandekommuner i kombination med ett stort flyktingmottagande under perioden.

Ekonomisk utsatthet

Ekonomisk utsatthet är ett tillägg i förhållande till de teman som föreslås i Delmos stödmaterial. De indikatorer som tagits med är andelen invånare med låg inkomst, ett antal olika mått på förekomsten av ekonomiskt bistånd, samt ett sammanvägt mått som inkluderar både låg inkomst och ekonomiskt bistånd och som benämns just ekonomisk utsatthet. Indikatorn *låg inkomst* är central, men den säger inget om vilken inkomstkälla det rör sig om. Varifrån inkomsten kommer säger något om graden av utsatthet. Tanken med det kommunalt finansierade ekonomiska biståndet är att det ska fungera som tillfällig ekonomisk hjälp i en nödsituation, men många lever idag långa perioder med ekonomiskt bistånd som sin huvudsakliga försörjning.

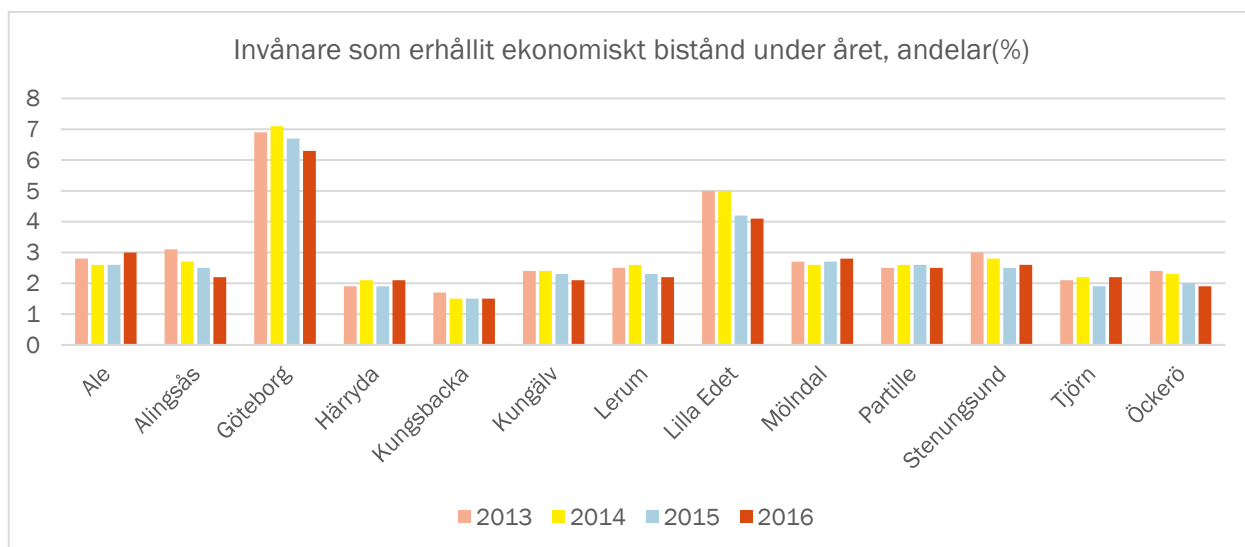
Diagram 9. Invånare med låg inkomst.

Antal invånare 18-64 år som har inkomst understigande 60 procent av medianinkomsten i riket för personer 18-64 år dividerat med antal invånare 18-64 år i kommunen. Inkomst avser totalinkomst, dvs. inkomst från förvärvsarbete, pension, kapital m.m, samt transfereringar, exklusive ekonomiskt bistånd. Källa Registret över totalbefolkningen (RTB) samt Inkomst- och taxeringsregistret (IoT).

Kommentar diagram 9: När vi tittar på andelen invånare med låga inkomster ser vi ett mönster som ligger i linje med den statistik som belyser etableringen på arbetsmarknaden, vilket inte är helt överraskande. Andelen invånare i åldersgruppen 18-64 år med låga inkomster ligger högst i Göteborg med drygt 22 procent och i Lilla Edet med drygt 20 procent. Flertalet övriga kommuner har andelar mellan 10 och 15 procent där. Andelarna tycks stabila över tid.

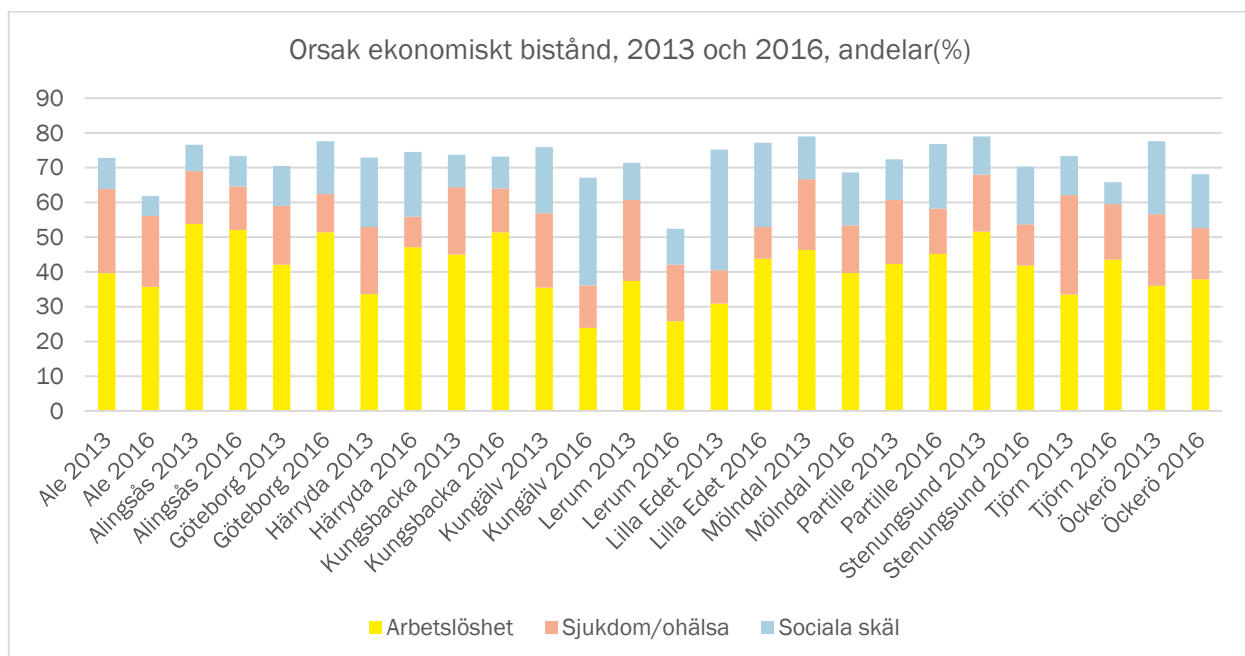
Diagram 10. Invånare som erhållit ekonomiskt bistånd under året.

Antal invånare som någon gång under året erhållit ekonomiskt bistånd, dividerat med antalet invånare den 31/12 multiplicerat med 100. Mått 31 i Kommunens kvalitet i korthet (KKiK). Källa: SCB.

Kommentar diagram 10: Utöver låg inkomst är ekonomiskt bistånd en indikator på ekonomisk utsatthet. I diagram 11 visas andelen invånare som någon gång under året erhållit ekonomiskt bistånd. Även här är andelarna betydligt högre i Göteborg och Lilla Edet jämfört med övriga kommuner.

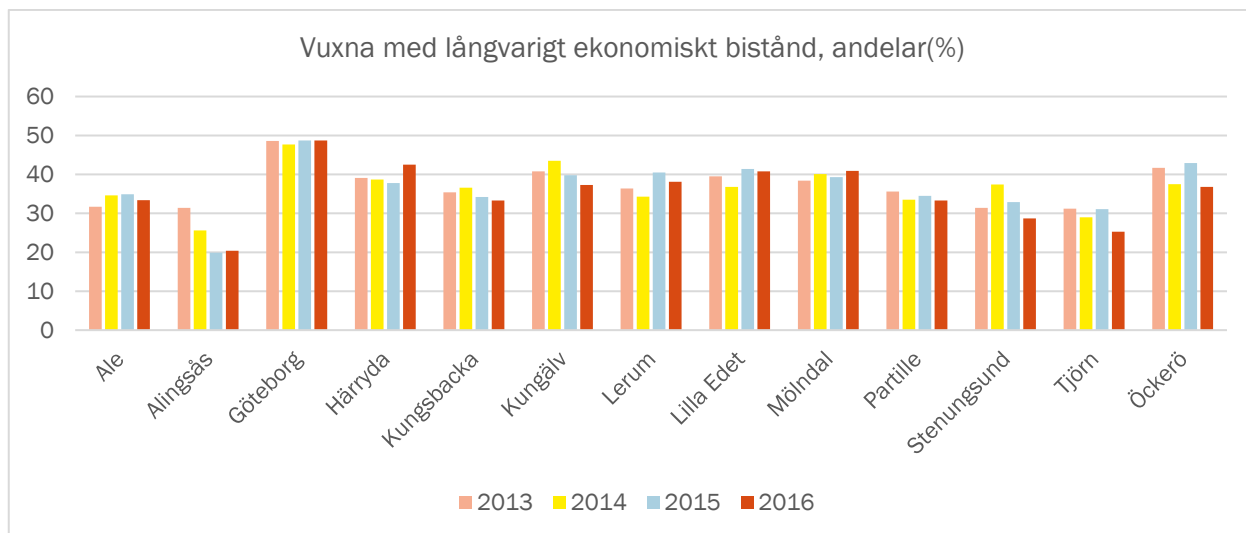
Diagram 11. Orsak ekonomiskt bistånd.

Antal vuxna biståndsmottagare under året med försörjningshinder på grund av arbetslöshet, sjukdom/ohälsa respektive sociala skäl dividerat med antal vuxna biståndsmottagare under året i kommunen. Källa Socialstyrelsens statistik över försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd.

Kommentar diagram 11: Diagrammet redovisar orsaken till behovet av ekonomiskt bistånd. Arbetslöshet är den enskilt vanligaste orsaken i samtliga kommuner för både år 2013 och 2016 fränsett Kungälv 2016 och Lilla Edet 2013. I båda fallen var sociala skäl den vanligaste orsaken.

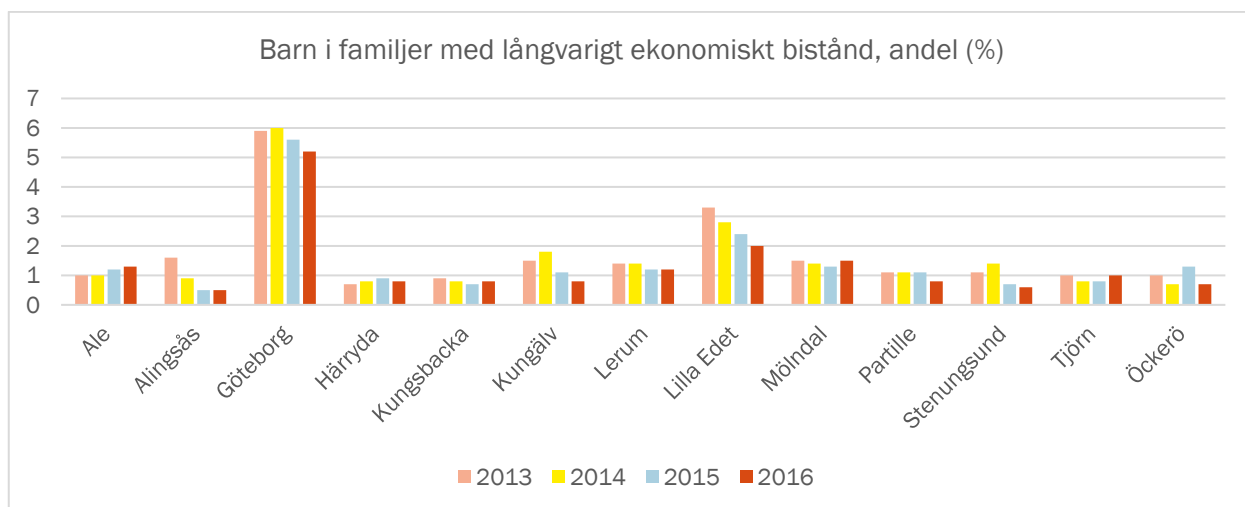
Diagram 12. Vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd.

Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd under året dividerat med antalet vuxna biståndsmottagare under året. Långvarigt bistånd avser 10–12 månader under året. Källa Socialstyrelsens register över ekonomiskt bistånd.

Kommentar diagram 12: Diagrammet visar hur stor andel av biståndsmottagandet i kommunerna som är långvarigt. Spännvidden är relativt stor om man tittar på lägsta noteringen som gäller för Alingsås där andelen långvariga biståndsmottagare utgjorde drygt 20 procent av det totala antalet biståndsmottagare år 2016. Även Tjörn har relativt sett låga andelar långvarigt biståndsmottagande. Det kan då jämföras med högsta noteringen som gäller för Göteborg där andelen ligger på nära 50 procent för samtliga år.

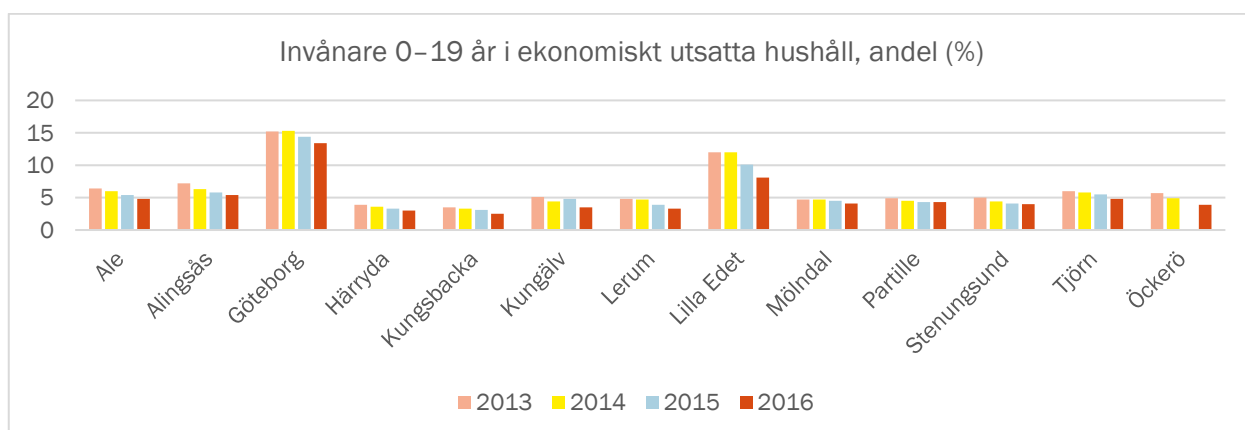
Diagram 13. Barn i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd.

Antal barn som ingår i hushåll som någon gång under året mottagit långvarigt ekonomiskt bistånd dividerat med antal barn i kommunen. Barn avser personer under 18 år. Långvarigt bistånd avser 10–12 månader under året. Källa Socialstyrelsens register över ekonomiskt bistånd samt Registret över totalbefolkningen (RTB).

Kommentar diagram 13. Andel barn i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd följer det mönster som flertalet av de redovisade diagrammen hittills uppvisat, det vill säga att Göteborg och Lilla Edet är kommuner med högre andelar jämfört med övriga kommuner. Flertalet kommuner har andelar runt 1 procent, medan Lilla Edet ligger drygt en procentenhet högre. Andelen barn som lever i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd i Göteborg ligger runt 6 procent. Den huvudsakliga trenden är att andelarna minskar något under perioden, även om mönstret inte är helt entydigt.

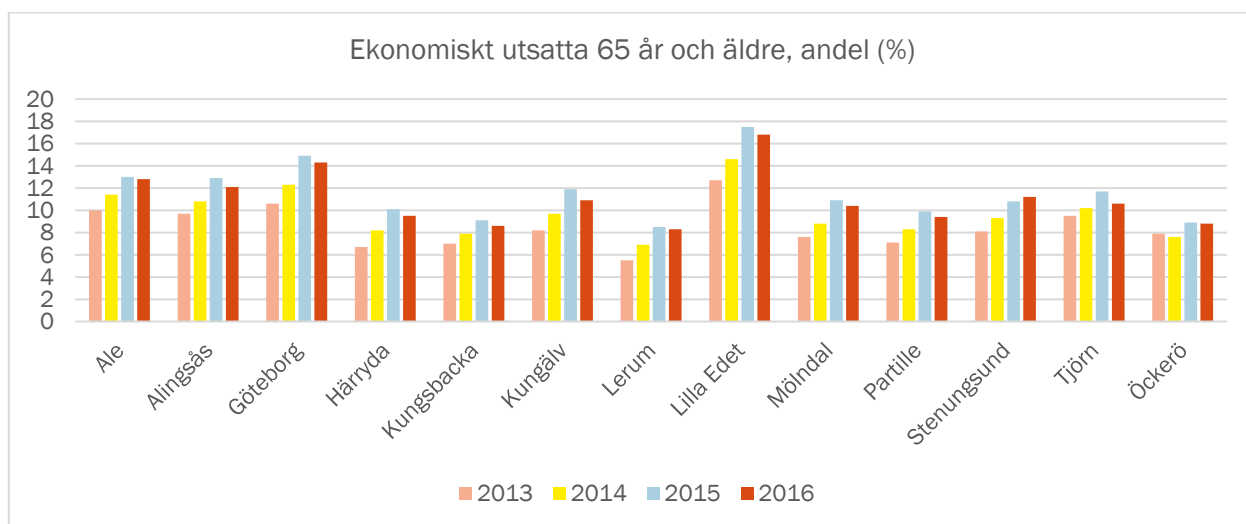
Diagram 14. Unga i ekonomiskt utsatta hushåll.

Antal invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll dividerat med totalt antal invånare 0–19 år, multiplicerat med 100. Med ekonomiskt utsatta avses hushåll med låg inkomst eller ekonomiskt bistånd. Med låg inkomst avses lägsta utgiftsnivå baserad på socialbidragsnormen och en norm för boendutgifter. Om inkomsterna understiger dessa normer definieras detta som låg inkomst. Med ekonomiskt bistånd menas att sådant erhållits minst en gång under året. De som inkluderas är folkbokförda hos en vårdnadshavare och ingår i helårshushåll vilket innebär att de vuxna i hushållet ska ha varit folkbokförda både 1 januari och 31 december aktuellt år samt att hushållets disponibla inkomst ska vara skild från 0 kr. Källa: SCB.

Kommentar diagram 14. Ekonomisk utsatthet är ett sammanvägt mått där hushåll med låg inkomst och ekonomiskt bistånd vägts samman. Diagram 15 visar andel unga 0–19 år som lever i ekonomiskt utsatta hushåll. Som förväntat är mönstret detsamma som i diagram 13 ovan, men nivåerna är högre.

Diagram 15. Ekonomiskt utsatta äldre.

Andel personer 65 år och äldre som ingår i hushåll med en disponibel inkomst per konsumtionsenhet (KE) under 60 procent av median disponibel inkomst per KE. De som inkluderas ingår i helårshushåll vilket innebär att de vuxna i hushållet ska ha varit folkbokförda både 1 januari och 31 december aktuellt år samt att hushållets disponibla inkomst ska vara skild från 0 kr. Källa: SCB, Inkomst- och taxeringsregistret.

Kommentar diagram 15. Diagrammet visar andelen ekonomiskt utsatta äldre. I likhet med indikatorer på ekonomisk utsatthet bland andra grupper är även andelen ekonomiskt utsatta äldre högre i Lilla Edet jämfört med i andra kommuner. Ale, Alingsås och Göteborg utgör ett kluster med några procentenheter lägre andelar. Övriga kommuner ligger relativt jämnt ytterligare några procentenheter lägre. Ett gemensamt mönster är att andelarna ökar något från 2013 till 2015 i de flesta kommuner, men att nivåerna ligger stabilt eller minskar något mellan 2015 och 2016.

Segregation

Den data som redovisas under denna rubrik är hämtad från Hyresgästföreningens kartverktyg (<https://kartor.hyresgastforeningen.se/hyresgastforeningen/maps>) eller från rapporten Mångfald och segregation i Sverige (Börjeson, 2016). De mått som redovisas är köpkraft, mångfald, samt segregation. Köpkraft hade lika gärna kunnat redovisas under rubriken Ekonomisk utsatthet, men eftersom det är en indikator som ingår i segregations- och mångfaldsmåtten redovisas den här.

Tabell 1. Köpkraft.

Kommun	Värde för delområde med lägst respektive högst andel hushåll med låg köpkraft			Värde för delområde med lägst respektive högst andel hushåll med hög köpkraft		
	Min	Max	diff. mellan min och max-området	Min	Max	diff. mellan min och max-området
Ale	0,1	0,36	0,26	0,19	0,3	0,11
Alingsås	0,09	0,43	0,34	0,1	0,43	0,33
Göteborg	0,04	0,67	0,63	0,02	0,71	0,69
Härryda	0,05	0,34	0,29	0,13	0,53	0,4
Kungsbacka	0,04	0,28	0,24	0,13	0,58	0,45
Kungälv	0,04	0,36	0,32	0,11	0,48	0,37
Lerum	0,04	0,32	0,28	0,18	0,54	0,36
Lilla Edet	0,16	0,33	0,17	0,15	0,28	0,13
Mölndal	0,07	0,31	0,24	0,15	0,61	0,46
Partille	0,04	0,35	0,31	0,12	0,54	0,42
Stenungsund	0,04	0,25	0,21	0,12	0,48	0,36
Tjörn	0,13	0,24	0,11	0,26	0,41	0,15
Öckerö	0,1	0,21	0,11	0,24	0,4	0,16

Källa: Hyresgästföreningens kartverktyg.

Kommentar tabell 1. Köpkraft är ett mått framtaget av SCB. Det beräknas som disponibel inkomst per konsumtionsenhet och är ett mått som gör det möjligt att jämföra hushållens gemensamma köpkraft. SCB delar in hushållen i tre grupper: låg, medel, respektive hög köpkraft. Tabell 1 visar värden för de delområden i respektive kommun som har lägst respektive högst andel hushåll med låg och hög köpkraft. Om man exempelvis tittar på Kungälv så visar första kolumnen att den lägsta andelen hushåll med låg köpkraft i något av kommunens olika delområden är 0,04, dvs 4 procent, medan den högsta andelen är 36 procent. Tabellen säger inget om vilka områden detta är, bara att det finns ett område i kommunen där andelen hushåll med låg köpkraft är så låg som 4 procent, medan samma inkomstgrupp utgör så mycket som 36 procent av hushållen i ett annat av kommunens delområden. Skillnaden mellan dessa två delområden är 32 procentenheter (differensen i tredje kolumnen). Tanken är primärt att illustrera graden av segregation inom kommunerna när det gäller köpkraft. Differensen blir som störst när det i en och samma kommun både finns områden med en mycket låg andel hushåll med låg köpkraft, och områden med en mycket hög andel med låg köpkraft. Detta indikerar då att hushåll med låg köpkraft är koncentrerade till vissa områden, det vill säga geografisk segregation med avseende på inkomstvariabeln. På motsvarande sätt indikerar en stor differens mellan min och max avseende hushåll med hög köpkraft att hushåll med hög köpkraft är koncentrerade till vissa områden. Kolumnen där differensen mellan min och max visas kan ge en indikation på graden av segregation inom en kommun när det gäller ekonomiska resurser.

Tabell 2. Mångfald.

Kommun	Lägsta mångfald	Högsta mångfald	Spännvidd
Ale	0,24	0,6	0,36
Alingsås	0,2	0,54	0,34
Göteborg	0,16	0,89	0,73
Härryda	0,19	0,54	0,35
Kungsbacka	0,17	0,38	0,21
Kungälv	0,13	0,46	0,33
Lerum	0,18	0,4	0,22
Lilla Edet	0,26	0,58	0,32
Möndal	0,21	0,61	0,4
Partille	0,25	0,68	0,43
Stenungsund	0,16	0,57	0,41
Tjörn	0,2	0,31	0,11
Öckerö	0,18	0,23	0,05

Källa: Hyresgästföreningens kartverktyg.

Kommentar tabell 2: Även måttet mångfald är hämtat från Hyresgästföreningens kartverktyg.⁷ Måttet är ett index som rör sig på en skala mellan 0 och 1, där 1 står för fullständig mångfald och 0 står för total frånvaro av mångfald. Förenklat belyser mångfaldsmåttet i vilken utsträckning olika grupper är lika representerade i ett visst område. De variabler som vägts in i måttet är: *1) befolkningens födelseland, 2) befolkningens bakgrund (föräldrars födelseland), 3) köpkraft, 4) hushållens boende uppdelat på hyresrätt, bostadsrätt, äganderätt*. Statistiken har sedan aggregerats till olika geografiska områdesnivåer som går att sortera fram i Hyresgästföreningens kartverktyg, men på grund av otydligheter i verktyget är det svårt att få fram mångfaldsmått för specifika delområden i kommunerna. Kommunernas delområden är inte namngivna i verktyget och följer inte självklart visuellt lätt urskiljbara gränser. Av det skälet redovisas i likhet med tabell 1 ovan enbart min- och maxvärde inom respektive kommun.

I Hyresgästföreningens kartverktyg finns ytterligare ett mått: segregation. Segregation i detta sammanhang beskrivs som ett mått på i vilken utsträckning mångfalden är jämnt fördelad inom ett visst område. I likhet med mångfaldsmåttet rör sig segregation mellan 0 och 1. Här står 1 för maximal segregation och 0 för minimal segregation. Det kan vara viktigt att påtala det faktum att segregations- och mångfaldsmåtten inte nödvändigtvis samvarierar. Mångfaldsmåttet står som sagt för i vilken utsträckning olika grupper är lika representerade och de variabler som vägts in är befolkningens födelseland, föräldrars födelseland, köpkraft, och hushållens boende uppdelat på hyresrätt, bostadsrätt, äganderätt. Segregation mäter sedan hur utspridd mångfalden är inom ett visst geografiskt område – oavsett om mångfalden är stor eller liten. En kommun eller ett delområde med hög grad av mångfald, dvs en jämn representation av grupper med olika ursprung, köpkraft och boendeformer, kan ha en låg grad av segregation om denna mångfald är jämnt utspridd över det geografiska området, eller hög grad av segregation om den är ojämnt utspridd. På motsvarande sätt kan en låg grad av mångfald vara jämnt eller ojämnt utspridd. Ett lågt segregationsmått hänger inte samman med graden av mångfald, utan kan lika

⁷ En ingående förklaring ges i rapporten *Mångfald och segregation i Sverige* (Börjesson, 2016).

gärna handla om en situation där mångfalden är mycket begränsad, men den begränsade mångfald som finns är jämnt fördelad.

Tabell 3. Segregation.

Kommun	Mångfald (kommunnivå)	Segregation	Mångfaldsplacering 2016
Ale	0,402	0,049	101
Alingsås	0,322	0,05	199
Göteborg	0,54	0,111	28
Härryda	0,319	0,037	202
Kungsbacka	0,249	0,016	270
Kungälv	0,271	0,047	252
Lerum	0,294	0,017	227
Lilla Edet	0,424	0,037	83
Möndal	0,415	0,029	91
Partille	0,419	0,044	86
Stenungsund	0,307	0,067	217
Tjörn	0,254	0,013	268
Öckerö	0,198	0,005	289

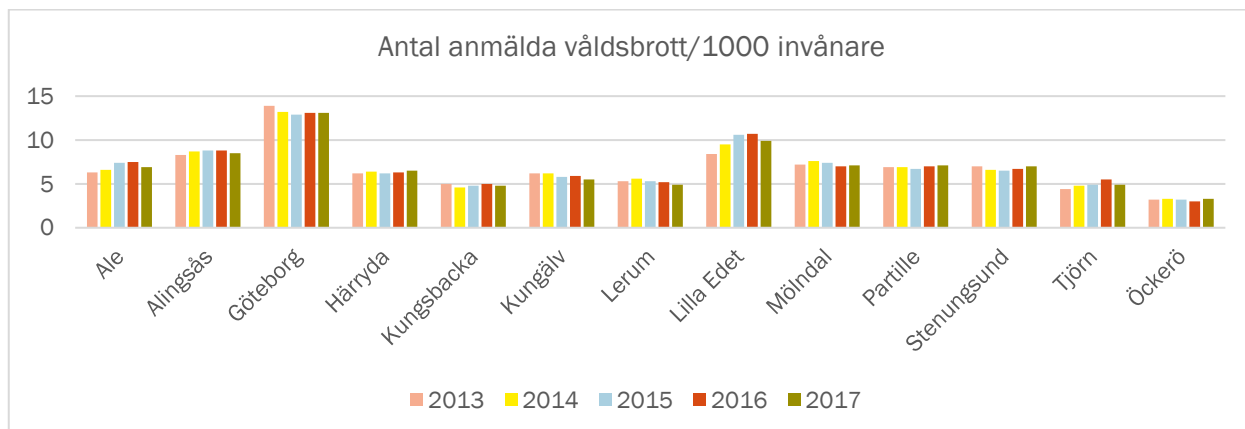
Källa: Mångfald och segregation i Sverige. Appendix A. (Börjeson, 2016).

Kommentar tabell 3: I tabell 3 ovan redovisas mångfalds- och segregationsmått för GR-kommunerna år 2016. Båda måtten är aggregerade på kommunnivå till skillnad från mångfaldsmåttet i tabell 2 ovan som utgår från delområdesnivå. I sista kolumnen visas var respektive kommun placerar sig avseende mångfald i jämförelse med samtliga kommuner i Sverige. Här ser man att exempelvis Öckerö har den näst lägsta graden av mångfald i hela landet (placering 289 av 290), men Öckerö ligger också lågt vad gäller segregationsmålet (0,005) i GR-området. Här finns då en mycket *ojämn representation* i befolkningen avseende grupper med olika köpkraft, boendeformer och ursprung – befolkningen är homogen i dessa avseenden – men den begränsade mångfald som finns är inte koncentrerad till vissa områden, utan jämnt utspridd över kommunens olika delområden. Högst grad av mångfald har Göteborg (placering 28 i landet), men det är också den kommun som har den högsta graden av segregation (0,111) i GR.

Brottslighet

Tema Brottslighet omfattar två indikatorer som berör brottslighet⁸ och en indikator som belyser i vad mån befolkningen upplever en avsaknad av tillit till andra människor.

Diagram 17. Anmälda våldsbrott.

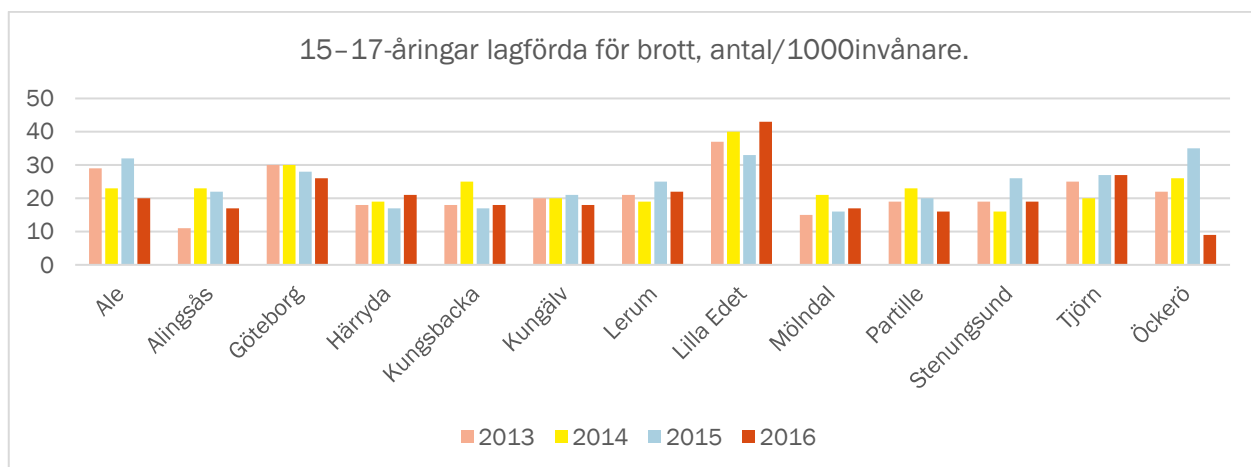

Uppgifterna har hämtats från BRÅs officiella kriminalstatistik och belyser brottsligheten utifrån de brott som anmäls till och handläggs av polis, tull, åklagare, domstol och kriminalvård. I brottskategorin våldsbrott ingår mord, dråp, barnadrap och misshandel med och utan dödlig utgång, våldtäkt inklusive grov våldtäkt, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, våld mot tjänsteman samt rån inklusive grovt rån. Antalet anmälda brott har sedan justerats med uppgifter från SCB om befolkningen i respektive kommun.

Kommentar diagram 17. Diagrammet visar att andelen anmälda våldsbrott ligger högt relativt sett i framförallt Göteborg, men även i Lilla Edet. Antalet anmälda brott räknat i antal per 1000 invånare tycks ligga förhållandevis stabilt, men om befolkningen ökat kraftigt under perioden innebär det en ökning i antalet brott i absoluta tal.

⁸ När det gäller brottslighet ska det påpekas att Brottsförebyggande rådet (BRÅ) menar att tillgänglig statistik inte fångar upp brottsligheten på ett optimalt sätt, bland annat eftersom den bygger på de ärenden som rättsväsendet tagit emot och har hanterat, inte hur många brott som faktiskt har begåtts. Se <https://www.bra.se/statistik/om-brottsstatistiken.html>, nedladdad 2018-12-17.

Diagram 18. Lagförda brott 15–17-åringar.

Antal invånare 15–17 år lagförda för brott dividerat med totalt antal invånare 15–17 år. Med lagföring avses fällande domar i tingsrätt eller att en åklagare har utfärdat strafföreläggande eller meddelad åtalsunderlåtelse. Med ålder avses ålder vid lagföringsbeslutet. Vid beräkning av procentsatsen har folkmängden vid årets slut använts. Källa: SCB och Brottsförebyggande rådet.

Kommentar diagram 18. Här ser mönstret annorlunda ut jämfört med brottsstatistiken i diagram 18. Lilla Edet har även här höga andelar, men Göteborg ligger mer i nivå med övriga kommuner. Det går inte att urskilja något mönster avseende förändring över tid.

Diagram 19a. Invånare med avsaknad av tillit till andra, kvinnor.

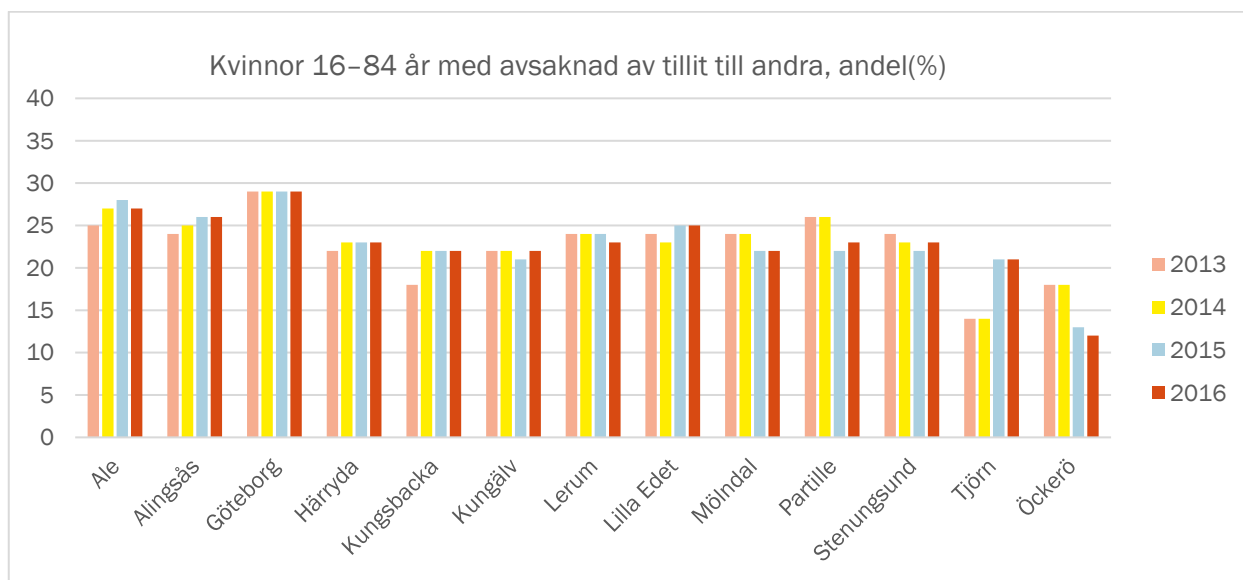
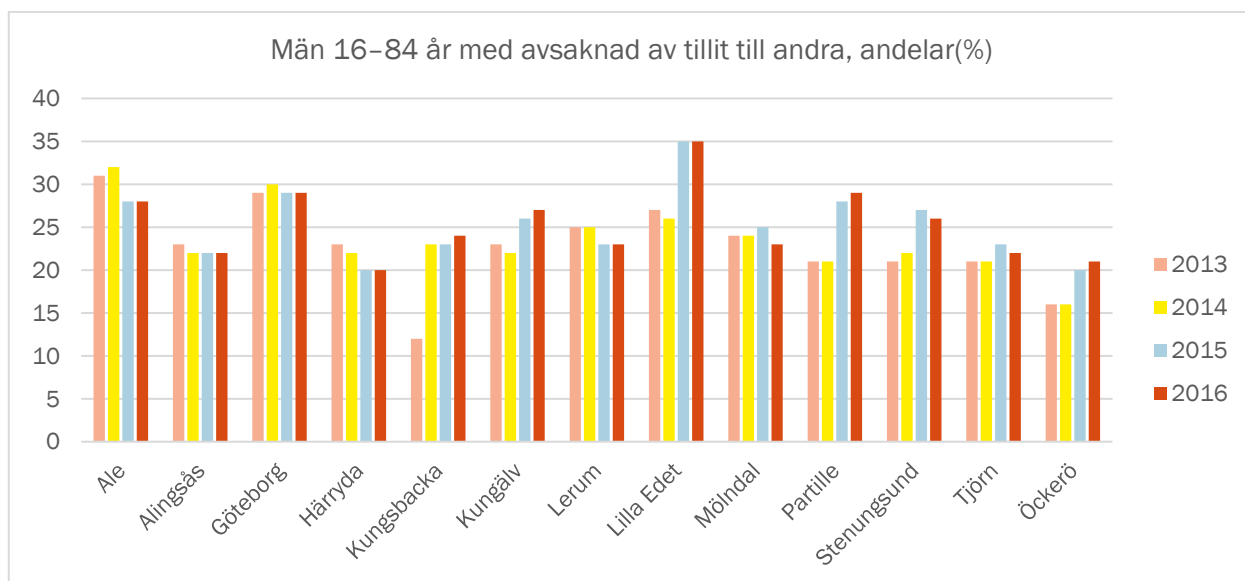

Diagram 19b. Invånare med avsaknad av tillit till andra, män.

Andel (%) invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra. Resultatet baseras på data från de fyra befolkningsenkäterna Hälsa på lika villkor (Statens folkhälsoinstitut) år T-3 till år T, Liv & hälsa år T, Folkhälsa i Skåne år T samt Hälsoenkät Stockholms län frågan; Tycker du att man i allmänhet kan lita på de flesta människor? Indikator redovisar avsaknad av tillit, det vill säga andel (%) personer som svarat nej på frågan. Källa: SCB.

Kommentar diagram 19a och 19b: Grundmönstret är att andelen som saknar tillit till andra ligger mellan 20–25 procent för både kvinnor och män, men variationen runt detta grundmönster skiljer sig mellan könen. I Göteborg är andelen kvinnor något högre medan andelen är betydligt lägre i Tjörn och Öckerö. Nivåerna är relativt stabila över tid, men med en tydlig ökning i Tjörn och en tydlig minskning i Öckerö under de senaste två mätåren. Generellt sett är andelarna män som saknar tillit till andra högre jämfört med andelarna kvinnor. För männen ligger andelarna högre i Ale, Göteborg och framförallt Lilla Edet. I Partille syns en markant ökning mellan 2014 och 2015.

Demokrati och civilsamhälle

De indikatorer som Delmos föreslår i stödmaterialet under tema *Demokrati och civilsamhälle* är valdeltagande och förtroende för olika samhällsinstitutioner. Statistik avseende valdeltagande finns att tillgå och tabellerna 4, 5 och 6 nedan visar indikatorn valdeltagande i kommun, landsting, respektive riksdag. Siffrorna gäller för 2018 års val. I första kolumnen andelen röstande i kommunen som helhet. I kolumn två och tre redovisas den högsta respektive den lägsta andelen röstande i något av den aktuella kommunens valdistrikt. Syftet är att visa på spännvidden i valdeltagandet mellan kommunens olika delområden.

När det gäller förtroende för samhällsinstitutioner tycks tillgången på relevant statistik begränsad. Här har vi valt att istället komplettera med statistik som visar representationen avseende kön, etnisk bakgrund och ålder bland förtroendevalda kommunpolitiker. Att redovisa andelen unga, andelen kvinnor och andelen utrikes

Hur kan vi minska och motverka segregation?

födda personer bland förtroendevalda kommunpolitiker som ett mått på graden av demokrati motiveras av att den svenska, representativa demokratin vilar på tanken om att de politiska företrädarna i någon mån bör likna väljarna – en tanke som utgår ifrån att olika gruppers intressen bäst tillvaratas genom att de finns representerade bland de förtroendevalda politikerna.

Tabell 4. Valdeltagande kommunval.

Kommunval	Andel röster i kommunen	Högst andel röster valdistrikt	Lägst andel röster valdistrikt
Ale	85,54	90,79	73,28
Alingsås	87,96	92,41	76,32
Göteborg	81,05	94,03	41,17
Härryda	88,90	95,00	73,30
Kungsbacka	90,02	92,97	81,92
Kungälv	89,28	92,82	74,74
Lerum	89,79	95,79	81,73
Lilla Edet	81,56	85,77	74,63
Mölnadal	86,76	91,39	71,49
Partille	85,90	91,50	71,72
Stenungsund	87,73	91,87	70,96
Tjörn	88,80	90,28	80,06
Öckerö	90,91	91,82	84,64

Källa: Valmyndigheten

Kommentar tabell 4: På kommunövergripande nivå spänner valdeltagandet i kommunvalet mellan drygt 90 procent i Öckerö och Kungsbacka och runt 81 procent i Göteborg och Lilla Edet. Samtliga kommuner uppvisar relativt stora variationer mellan de valdistrikt som har högst respektive lägst valdeltagande, men Göteborg utgör ett extremfall med så lågt som drygt 41 procent i det distrikt där valdeltagandet var som lägst och drygt 94 procent i det distrikt där valdeltagandet var högst.

Hur kan vi minska och motverka segregation?

Tabell 5 Valdeltagande landstingsval.

Landstingsval	Andel röster i kommunen	Högst andel röster valdistrikt	Lägst andel röster valdistrikt
Ale	85,03	89,66	72,60
Alingsås	87,19	92,24	75,17
Göteborg	80,54	93,80	41,05
Härryda	88,46	94,41	73,23
Kungsbacka	89,44	92,25	78,97
Kungälv	88,77	92,13	74,50
Lerum	89,38	95,17	81,85
Lilla Edet	80,79	85,55	74,07
Möndal	86,42	90,97	71,15
Partille	85,58	91,74	71,72
Stenungssund	87,06	91,40	70,25
Tjörn	87,79	89,13	80,36
Öckerö	89,99	91,22	83,21

Källa: Valmyndigheten

Kommentar tabell 5: Resultatet för landstingsvalet följer ett liknande mönster som för kommunvalet.

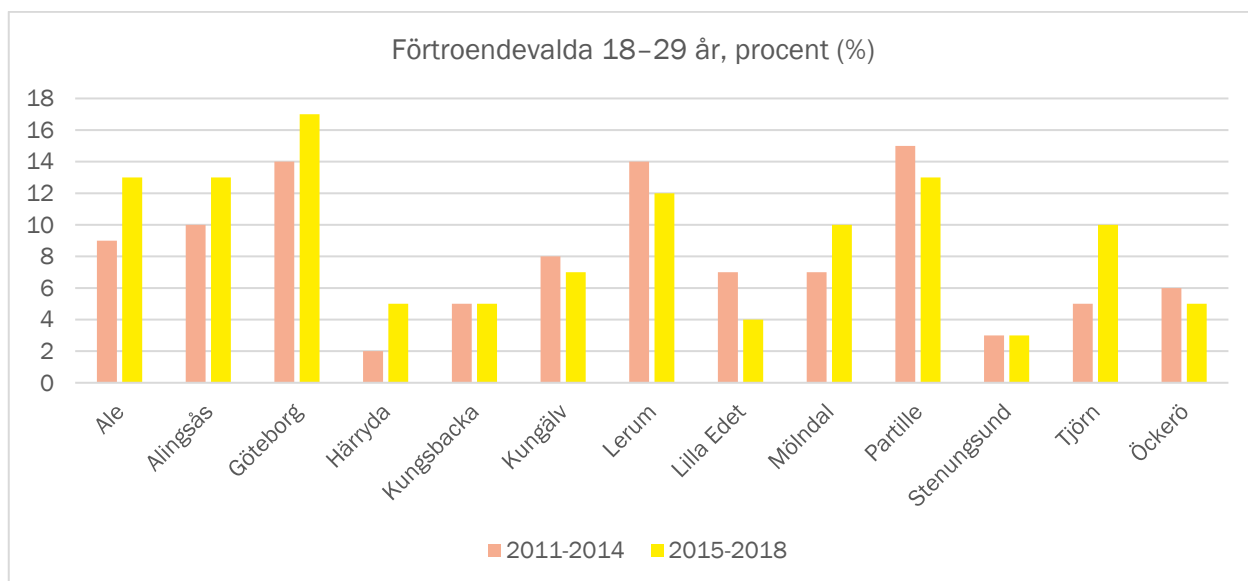
Tabell 6 Valdeltagande riksdagsval.

Riksdagsval	Andel röster i kommunen	Högst andel röster valdistrikt	Lägst andel röster valdistrikt
Ale	87,88	91,47	76,90
Alingsås	89,77	92,05	77,72
Göteborg	84,28	93,56	48,52
Härryda	90,78	95,00	76,51
Kungsbacka	91,80	92,34	80,91
Kungälv	90,57	93,22	77,32
Lerum	91,25	96,27	82,65
Lilla Edet	84,84	87,57	79,86
Möndal	89,25	91,59	77,49
Partille	87,85	92,33	74,11
Stenungssund	89,90	92,45	84,67
Tjörn	90,42	89,81	84,08
Öckerö	91,75	92,07	85,09

Källa: Valmyndigheten

Kommentar tabell 6: Även siffrorna för riksdagsvalet följer samma mönster som för kommun- och landstingsval, men det kan noteras att lägstanivåerna, det vill säga andelen som röstar i de valdistrikt med lägst valdeltagande, generellt ligger högre för riksdagsvalet jämfört med val till kommun och landsting.

Diagram 20a. Förtroendevalda kommunpolitiker, unga.

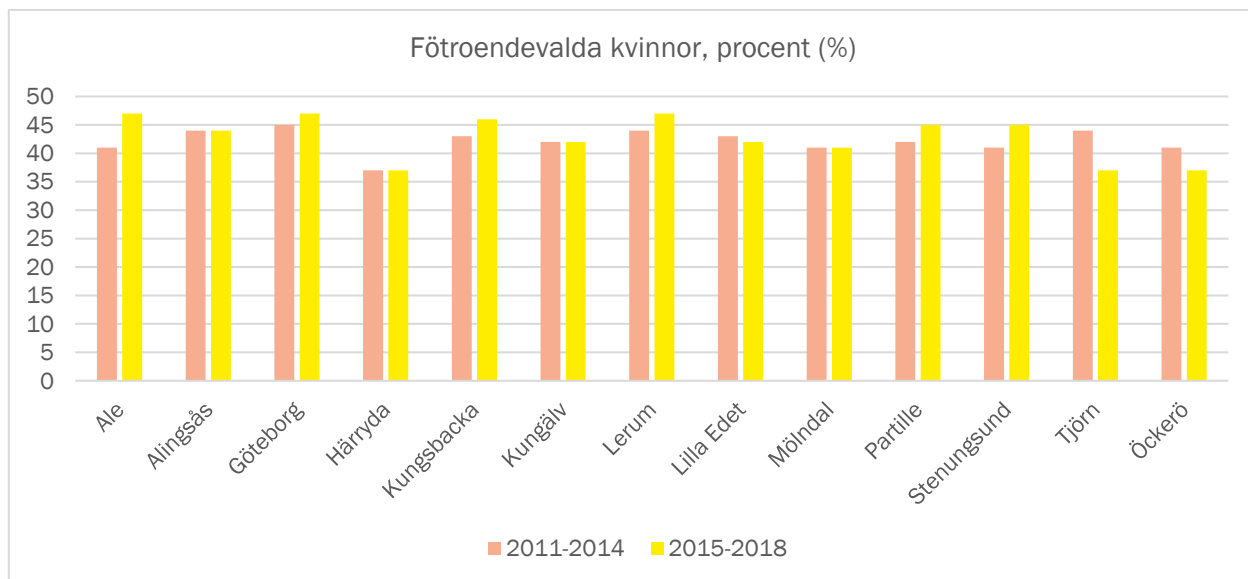

Källa: SCB

Kommentar diagram 20a: Diagrammet visar på stora variationer mellan kommunerna och förändringar över tid som pekar i olika riktningar. Högsta notering har Göteborg med en andel på 19 procent för perioden 2015–2018. Lägst ligger Härryda med 2 procent för perioden 2011–2014. I sex av kommunerna (Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Mölndal och Tjörn) har andelen unga ökat över tid, medan andelarna har legat stilla eller minskat i övriga kommuner. För att få ett grepp om hur väl representerad ungdomsgruppen är skulle dock andelarna i diagrammet behöva ställas i relation till andelen 18–29-åringar i den vuxna befolkningen som helhet i respektive kommun.

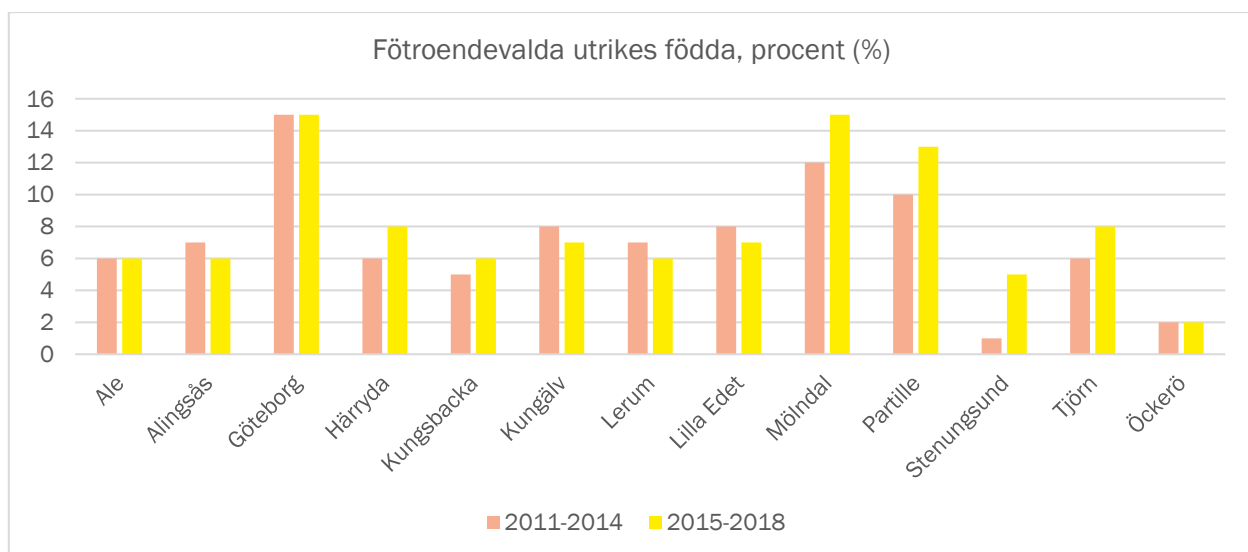
Diagram 20b. Förtroendevalda kommunpolitiker, kvinnor.

Källa: SCB

Kommentar diagram 20b: Diagrammet visar att andelen kvinnor bland förtroendevalda kommunpolitiker ligger mer jämnt mellan kommunerna och betydligt högre jämfört med andelen unga, men om man ser till att en andel runt 50 procent vore rimlig, ligger samtliga kommuner en bit ifrån. Det gäller framförallt Härryda, där andelen kvinnor är strax över 35 procent för båda perioderna. Förändringen över tid pekar i olika riktningar för olika kommuner. Den största förändringen ses i Tjörns kommun där andelen kvinnor minskat från 44 procent till 37 procent mellan de båda perioderna. Största ökningen finns i Ale, från 41 procent till 47 procent.

Diagram 20c. Förtroendevalda kommunpolitiker, utrikes födda.

Källa: SCB

Kommentar diagram 20c: När det gäller andelen utrikes födda förtroendevalda kommunpolitiker ska det noteras att andelen utrikes födda personer i befolkningen varierar stort mellan kommunerna i Göteborgsregionen. I Göteborg låg andelen utrikes födda (samtliga åldersgrupper) på drygt 26 procent under 2017. Det kan jämföras med Öckerö, där andelen låg på 6,3 procent. Ale, Lilla Edet, Mölndal och Partille är kommuner med relativt höga andelar – mellan 15,5 och 17 procent. I Alingsås, Härryda, Stenungsund och Lerum är andelen utrikes födda i befolkning mellan 10 och 11,5 procent. I Kungsbacka, Kungälv och Tjörn ligger andelarna mellan 8 och drygt 9 procent. Befolkningsstatistiken kan inte tas som en absolut utgångspunkt för en bedömning av representativiteten eftersom den omfattar samtliga åldersgrupper och inte enbart de som är 18 år och äldre och därmed valbara för ett uppdrag inom kommunpolitiken. Andelen utrikes födda i respektive kommuns befolkning kan bara ge en bas för en grov jämförelse kommunerna emellan. Exempelvis kan man säga att med tanke på Göteborgs betydligt högre andel utrikes födda i befolkningen, tycks andelen förtroendevalda kommunpolitiker vara låg jämfört med framförallt Mölndal, men även Partille. Utifrån samma resonemang borde andelen utrikes födda förtroendevalda kommunpolitiker vara högre i Alingsås och Lilla Edet.

Bilaga 2 GR:s verksamhet

Redogörelsen är tematiskt indelad. I slutet finns en tabell som visar de mest relevanta publikationerna från 2016 och framåt.

Reguljär och återkommande verksamhet

Regional yrkesutbildning för vuxna

Samverkan kring yrkesutbildning för vuxna i Göteborgsregionen regleras via ett samverkansavtal, vilket möjliggör för regioninvånarna att oavsett hemkommun gå en yrkesutbildning för vuxna oberoende av utbildningsort. Utbildningarna ska stödja regionens arbetsliv, inom såväl privat som offentlig sektor, samt bidra till uthållig tillväxt i regionen. Tack vare samverkan kan kommuninvånarna ta del av ett större utbud av sammanhållna yrkesutbildningar än vad kommunerna kan erbjuda i egen regi. Utbudet bestäms inom ramarna för regionens samverkan kring vuxenutbildning. Utbildningsutbudet utvecklas kontinuerligt för att svara mot förändrade behov på arbetsmarknaden. För att utbudet ska ha så hög aktualitet som möjligt tas det fram i nära samverkan med arbetsförmedling, regionala aktörer, branschföreträdare, företagsrepresentanter, fackliga företrädare, utbildningsanordnare och andra berörda intressenter. Det går att läsa en utbildning med eller utan språkstöd, som lärling eller genom att validera befintliga kunskaper och komplettera med utbildning för att uppnå fullständig yrkeskompetens.

Regional samhällsorientering

Sedan 1 maj 2011 finns en etablerad samverkan kring samhällsorientering inom Göteborgsregionen. Samverkan regleras i avtal inom ramen för Göteborgsregionen och innebär att medlemskommunerna remitterar personer som har rätt till samhällsorientering till en gemensam verksamhet lokaliserad till Göteborg. Utförare är Göteborgs stad.

Uppföljning av den lokala ungdomspolitiken/LUPP

GR:s forsknings- och utvecklingsverksamhet, FoU i Väst, genomför datainsamling och analys på uppdrag av nio kommuner. Lupp står för lokal uppföljning av ungdomspolitiken och är ett verktyg för att följa upp ungas livssituation. Undersökningen tar ett brett grepp om ungas vanor och attityder – det gäller både skola, fritid, inflytande, trygghet, hälsa, arbete och framtid. Undersökningen tillför ett ungdomsperspektiv i kartläggningen.

Sammanställning av kommunal arbetsmarknadsstatistik

FoU i Väst sammanställer årligen kommunal arbetsmarknadsstatistik från Kommun- och landstingsdatabasen (KOLADA). Arbetet sker inom ramen för FoU-plattform arbetsmarknad, som är en forskningsplattform med fokus på kommunala arbetsmarknadsinsatser. Initiativet till plattformen togs av GR:s styrgrupp för arbetsmarknad 2012 och finansieras av medlemskommunernas arbetsmarknadsenheter.

Nätverk och arbetsgrupper

Som nämnts i inledningen finns ett stort antal nätverk inom GR där politiker och tjänstepersoner träffas för att utbyta erfarenheter, bolla idéer och besluta om gemensamma satsningar och att GR:s verksamhet överlag är relevant och på ett eller annat sätt knyter an till frågor som har bäring på ambitionen att minska och motverka segregation. Nätverken som samlar socialchefer, utbildningschefer och samhällsbyggnadschefer är tydliga exempel. Att redovisa alla nätverk och grupper, hur de arbetar och vilka frågor som aktualiseras är inte möjligt inom ramen för kartläggningen. De exempel som tas upp här utgör ett begränsat urval som syftar till att synliggöra hur segregationsfrågan aktualiseras i nätverk som vid första anblicken inte förknippas med detta tema (nätverket för arbetsmarknadschefer, respektive nätverket för barn- och elevhälsa), och att lyfta fram ett par nätverk/arbetsgrupper som mer specifikt är inriktade just mot segregation (nätverket för mottagande och integration, och arbetsgruppen för socialchefer och samhällsbyggnadschefer).

Nätverk för arbetsmarknadschefer

Nätverket samlar chefer för de kommunala arbetsmarknadsenheterna i GR:s medlemskommuner. Ett fokusområde för nätverket under 2018 och 2019 är frågan hur man kan samarbeta mer effektivt över kommungränserna med målet att arbetslösa ska komma in på arbetsmarknaden. Målgruppen för kommunernas arbetsmarknadsinsatser är framförallt försörjningsstödstagare/de som står långts ifrån arbetsmarknaden och som inte får tillgång till Arbetsförmedlingens insatser. Det är den kommunala arbetsmarknadsenheten (AME) som utgör det sista skydds nätet för invånarna när det gäller arbetsmarknadsinsatser. I den mening finns ett tydligt inkluderingsperspektiv inbyggt i AME:s basverksamhet. Ett område som ofta är i fokus för nätverket är kommunernas arbete med inkludering av barn och unga. Detta perspektiv är ofta aktuellt i arbetet med att minska och motverka segregation.

Nätverket för barn- och elevhälsa

Nätverkets syfte är att utgöra ett aktivt nätverk för strategiskt erfarenhetsutbyte, samarbete och utveckling med särskilt fokus på elevhälsa i syfte att öka tillgängligheten och likvärdigheten i Göteborgsregionens skolor, samt att stå till förfogande för utbildningschefs nätverket, exempelvis som referensgrupp eller utredare, i frågor som utgår från detta syfte.

Nätverket för mottagande och integration

Ett relativt nybildat nätverk. I nätverket sitter representanter för GR:s medlemskommuner, Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Migrationsverket och Västra Götalandsregionen. För närvarande står bland annat följande teman i fokus; den nationella mottagandeutredningen, mottagande av kvotflyktingar, gymnasielagen som omfattar vissa ungdomar, samt glappet mellan att en person får kommunplacering till det att etableringsersättningen fungerar då individen ofta blir hänvisad till det kommunala försörjningsstödet trots att det är staten som ansvarar för etableringsfasen.

Arbetsgruppen socialchefer och samhällsbyggnadschefer

En nybildad arbetsgrupp med ambitionen att få till ett gemensamt arbete över sektorsgränserna, socialt arbete och samhällsbyggnad, som leder till konkret handling i verksamheterna. Erfarenhetsutbyte är centralt. En mindre arbetsgrupp ansvarar för en seminarierie där man ordnar seminarier dit alla i nätverket bjuds in, men också andra intresserade i kommunerna. Inledningsvis beviljades nätverket medel från Vinnova för att pröva hur man kan komma längre i processen mot att motverka segregation. Det sociala perspektivet på markanvisning och översiktsplaner är konkreta exempel på frågor man jobbar med.

Verksamhet i samverkan

I likhet med nätverk och arbetsgrupper medverkar GR som samverkanspart i en lång rad sammanhang som på ett eller annat sätt kan sägas syfta till att minska och motverka segregation. De exempel som nämns nedan har valts för att visa på bredden i denna samverkan, att GR medverkar i samverkanskonstellationer av olika slag och med koppling till de verksamhetsområden som GR:s tre avdelningar arbetar med, det vill säga arbetsmarknad och det sociala området, skola samt miljö- och samhällsbyggnad.

Kompetensplattformen

En samverkansstruktur där Västra Götalandsregionen i nära samverkan med GR och de andra tre kommunalförbunden i länet verkar för en fungerande arbetsmarknad där utbildningar leder till rätt kompetens och allas färdigheter tas tillvara. Syftet är att invånarna i Västra Götaland ska ges möjlighet att utbilda, vidareutbilda och omskola sig.

GR:s Mistra Urban Futures nätverk

GR är en av parterna i Mistra Urban Futures, som är ett internationellt centrum för hållbar stadsutveckling. Centrumet erbjuder en arena för utveckling och överföring av kunskap i nära samverkan mellan forskning och praktisk tillämpning. Syftet är att utveckla goda och effektiva lösningar på komplexa miljö- och samhällsproblem i städer. Mer konkret handlar det om att initiera, följa upp och sprida kunskap om gemensamma forsknings- och utvecklingsprojekt som är av nytta för hela regionen och respektive medlemskommun. Processen ska leda till användbara verktyg, metoder och arbetssätt för en hållbar utveckling av storstadsregionen. Nätverket ska även bidra till att utveckla medarbetare genom att skapa en kontaktyta.

Projekt

GR medverkar i ett stort antal projekt och utifrån lite olika roller. I vissa fall är GR projektägare eller medverkande part. I andra fall handlar det om utvärderingsuppdrag där FoU i Väst har rollen som extern utvärderare eller följeforskare. Nedan redovisas ett urval av projekt som pågår i dagsläget (2018-12-31).

Social innovation i samhällsplaneringen

Vinnova har beviljat GR medel för att tillsammans med kommunerna Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Partille och Stenungsund skapa ett regionalt innovationslabb för att motverka boendesegregation. Projektet kommer att skapa en organisation som långsiktigt kan stödja, testa och utvärdera införandet av sociala innovationer på lokal nivå i kommunerna. De metoder som kommer att testas är bland annat socialt bostadsförsörjningsprogram, seniorperspektiv i planering, socialt investeringsperspektiv, markanvisning som socialt instrument och social konsekvensanalys.

Mänskliga möten

Ett utvecklingsprojekt som bedrivs inom ett äldreboende i stadsdelen Centrum i Göteborg och med finansiering från Göteborgs Stad. I fokus står äldreomsorgen och yrkesgruppen undersköterskor. Grundtanken i projektet är att undersköterskor ska avlastas arbetsuppgifter som inte är vård- och omsorgsrelaterade. Dessa uppgifter sammanförs i nya tjänster som utförs av personer som idag saknar ett arbete. Målet med projektet är att undersköterskornas arbetstillfredsställelse ska öka och att sjukfrånvaron ska minska, men också att personer som idag står utanför arbetsmarknaden ska få arbetslivserfarenhet som möjliggör etablering på arbetsmarknaden och att deras intresse för framtida arbete inom äldreomsorgen ska väckas. FoU i Väst har fått i uppdrag att utvärdera projektet.

Yrk In

GR är en av fyra regioner som deltar i samverkansprojektet. Fokus ligger på att bredda rekryteringen till gymnasieskolans yrkesprogram genom att stärka kopplingen till introduktionsprogrammen. Yrk In ska rusta ungdomar som av olika anledningar står långt från arbetsmarknaden att lättare få tillträde till yrkesutbildning och jobb. Projektet fokuserar även på studie- och yrkesvägledning för nyanlända eftersom denna grupp ofta har behov av specialanpassad vägledning både när det gäller det svenska utbildningssystemet och arbetsmarknaden. Ett annat område som projektet uppmärksammar är att utveckla modeller för en mer flexibel antagning av nyanlända elever till gymnasieskolans utbildningar.

Plug Innan

Fokus är tidiga insatser som främjar fullföljda studier. Projektet stöttar skolor att utveckla och systematisera sitt arbete med elever i årskurs 5–9 som riskerar att inte bli behöriga till gymnasiet. Det långsiktiga målet är att fler elever i Västra Götaland ska bli behöriga till och slutföra gymnasiet. Samtliga skolor och verksamheter som deltar i projektet arbetar utifrån de framgångsfaktorer som tagits fram inom ramen för Plug In, Sveriges största samverkansprojekt för att motverka studieavbrott. Det handlar om att arbeta holistiskt, med eleven i fokus, och om att fokusera på faktorer som koll och uppföljning, flexibilitet, samverkan och bemötande.

Publikationer från 2016 och framåt och som knyter an till segregationsfrågor

År	Titel	Författare
2018	Situationen för nyanlända barn i familj – med fokus på sociala frågor och socialtjänstens roll. En kartläggning av de 13 kommunerna i Göteborgsregionen.	Jeanette Olsson
	Kompetensförsörjning på sikt – men vem tar ansvar för vägen dit. En utvärdering av kompetensmatchningsmodellen ur arbetsgivarnas perspektiv.	Gunilla Bergström Casinowsky
2017	På rätt plats. En uppföljning av praktikanternas erfarenheter av att delta i kompetensmatchningsprojektet ”På rätt plats”.	Cecilia Kaan
	Ungas insteg på arbetsmarknaden i Västra Götaland. En genomlysning av insatser och samordning på lokal, regional och nationell nivå.	Gunilla Bergström Casinowsky, Malin Isaksson
	Social hållbarhet ur ett samhällsplaneringsperspektiv – en kunskapsöversikt.	Lisa Ström, Stefan Molnar, Sanna Isemo
	Kartläggning av sociala aspekter i samhällsplanering och samhällsbyggnad i Göteborgs- och Boråsregionen.	Oskar Bäcklin
	Sysselsättningskrav vid kommunal upphandling av bygg- och anläggningsprojekt samt vid markanvisning. Inventering av legala aspekter, nationella erfarenheter och kommunala bygg- och anläggningsprojekt i Göteborgsregionen.	Maja Wadstein
	Assisterande tjänster som strategi för kompetensförsörjning?	Gunilla Bergström Casinowsky
	I väntan på ett språk. En utvärdering av Mera svenska bättre hälsa, en insats för att hjälpa personer att återuppta sfi-studier eller att komma i arbete.	Cornelia Björk, Emma Nilsson
	De fixade ju detta jobb åt mig. Utvärdering av kommunalt arbetsmarknadsprojekt för barnfamiljer i Askim-Frölunda-Högsbo.	Cornelia Björk
	Ett projekt som omfattas av alla eller en kurs för några få? Utvärdering av Toleransprojektet i Göteborgs Stad.	Anna Melke
2016	Generationsöverföring av mottagande av ekonomiskt välfärdsstöd. En kunskapsöversikt.	Cecilia Kaan
	Klaraverksamheten – skola och socialtjänst i samverkan för helhetslösningar och gemensamma mål för barn i risk i skola och hem.	Ulf Axberg
	Följeforskning av projekt Integration 2014–2016. Ett projekt med syfte att minska den trångboddhet som ofta uppstår i samband med anhöriginvandring.	Anette Moberg, Eva Sennemark
	SSPF – Ett fokus på ungdomar i riskzon. En implementeringsutvärdering av samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid för att motverka kriminalitet och missbruk.	Russell Turner, Åsa Nilsson, Nina Jidetoft
	Konsten att hänga i luften så länge som möjligt. Om social oro och mobiliserande trygghetsarbete i Angered.	Torbjörn Forkby, Anja Johansson